درعليه غلطه‌ده (آره‌ولك) غزته‌سي اداره‌خانه‌سنه

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçues à la Direction du Journal "ARÈVELK„ Galata, CONSTANTINOPLE.

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան 140 Ղրշ
» » » » վեցամսեայ 70 »
» » » » եռամսեայ 40 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 40 Ֆրք
» » » վեցամսեայ 20 »
Դրամի փոխարէն փոստայի թուղթ կ'ընդունուի, 115 դրուշ փոխ 100 դրուշի հաշուով։
Տեղական բաժանորդաց ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի։
Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն։

20 ՓԱՐԱ

ԴԱՐՄԱՆԸ

Եւրոպա գացող հայ ուսանողներէ ոմանց անյաջողութեան պատճառները, զորս պարզեցի նախորդ յօդուածով մը, անբառնալի չեն։ Դարմանը դժուար չէ, բաւական է որ ծնողքները քիչ մը խելացութիւն եւ քիչ մըն ալ կորով ցոյց տան։

Իրենց զաւակները Եւրոպայի մէջ կրթելու կարողութիւն եւ փափաք ունեցող ծնողքները պէտք է նախ ճշդեն թէ ի՛նչ ճիւղի պիտի աշխատցնեն զանոնք, եւ ըստ այնմ վարեն անոնց երկրորդական կրթութիւնը։ Երբ տղաք այնչափ զարգացած են արդէն որչափ պէտք է հասկնալու համար թէ ի՛նչ տրամադրութիւններ ցոյց կու տան, հարկ է որ ծնողքները փոյթ տանին որ պատրաստուին անոնք այն ճիւղին համար, որուն պիտի աշխատին։

Ճիւղին ընտրութեան դալով, շատ փափուկ խնդիր մըն ալ ան է, որովհետեւ ազատական արուեստներու հետեւողներուն դասակարգը հետզհետէ չափազանց կ'աճի Պոլսոյ մէջ, եւ մատուցումը խնդրանքին համեմատական ըլլալէ դադրած է արդէն։ Ես կը ճանչնամ ծնողքներ, որոնց զաւակները միաւոր սահմանափակ կարողութիւններ ունին եւ շատ շատ խանութպան կրնան ըլլալ, եւ որոնք կը յաւակնին զանոնք անպատճառ ազատական արուեստի մէջ տեսնել. իրենց ծնողական փառասիրութիւնը ատոր մէջ միայն գոհացում կը գտնէ։ Չեն մտածեր խեղճերը թէ այդ զաւակները, ենթադրելով իսկ որ յաջողին վկայական ստանալ, իրենց գործին՝ թերեւս խանութպանի մը չափ ալ դրամ պիտի չշահին։

Ասով ըսել չենք ուզեր որ հայ ծնողքները պէտք չէ բժիշկ, փաստաբան, երկրաչափ ընեն իրենց զաւակները. եթէ յարմարութիւն ունին այդ ճիւղերէն մէկուն՝ պէտք չէ վարանին, պայմանաւ սակայն որ տղաք յարմարութիւն ունենան։

Օրինակի համար, մասնաւորելով մեր խօսքը բժիշկներուն վրայ, կը տեսնենք թէ Ֆրանսայի մէջ բժշկութիւն ուսած Հայերէն անոնք որ ճարտար Տոքթորներ եղած են, միշտ յաջողած են Պոլսոյ մէջ։ Եղած են անոնց մէջ անանկներ ալ որ Պոլիս գալու իսկ պէտք չեն ունեցած. այսպէս ըրած է, զոր օրինակ, Տոքթոր Պէյլէրեան՝ նշանաւոր հայ բժիշկը որ ունեցած է բարիզեան համբաւ. այսպէս են այսօր Տոքթոր Բէժհաճեան, Ասլանեան, Փօլօյեան, Թագւոր Ասլան, Ինճէեան (ատամնաբոյժ) եւ ուրիշներ, որոնք հաստատուած են կա՛մ Բարիզ կամ Ֆրանսայի գաւառները, եւ գոհացուցիչ ապրուստ մը ապահոված են իրենց։ Կը տեսնէք որ ճարտար բժիշկ մը միշտ դիրք մը կրնայ ստեղծել իրեն համար։

Նոյն խորհրդածութիւնը նաեւ իրաւագէտներու համար, թող թէ իրաւագիտութիւնը այն ճիւղն է որ կեանքի ամէն ասպարէզներու մէջ կրնայ օգտակար ըլլալ մարդուս եւ կրնայ նկատուիլ իբր ընդհանուր դաստիարակութեան լրացուցիչ մաս։

Երկրաչափութիւնը եւ երկրագործութիւնն ալ յանձնարարելի ճիւղեր են, եւ այն կարող հայ երկրաչափները եւ երկրագործները որոնք ընթացաւարտ դարձած են Եւրոպայէ, մեծ մասամբ լաւ դիրքերու տէր են այսօր։

Սակայն կան ուրիշ ասպարէզներ ալ, որոնց հետամուտ ծնողքները աւելի քիչ են, զոր օրինակ ճարտարապետութիւնը, դեղագործութիւնը, դերձակութիւնը, կօշկակարութիւնը, կահագործութիւնը, եւայլն։ Ասոնք շատ հասութաբեր արհեստներ են, թերեւս նուազ հրապուրիչ քան միւսները, սակայն աներկբայ մեր միջավայրին արդի պէտքերուն համապատասխանող։ Այս ճիւղերը հիմայ Եւրոպացիներուն կամ Յոյներուն ձեռքն են գլխաւորաբար, եւ մենք շատ ետ մնացած ենք այս մասին։ Ինչո՞ւ մեր ծնողքները քիչ մըն ալ այս տեսակ արհեստներու չյատկացնեն իրենց զաւակները։ Վերջերս այս սիւնակներուն մէջ իսկ խօսուեցաւ հայ երիտասարդի մը վրայ որ Բարիզի կօշկակարութեան վարժարանին մէջ մրցանակ առած էր. ապահո՛վ եղէք որ եթէ այդ երիտասարդը Պոլիս գայ, յաճախորդները չէ՛ որ պիտի պակսին իրեն։ Նոյն բանը կրնանք ըսել Եւրոպա ուսած հայ դերձակի մը համար, որ աներկբայ շատ հայ յաճախորդներ կրնայ խլել Միւէն կամ Պօթըրէն, եթէ յաջողակ ըլլայ։

Չենք խօսիր գեղարուեստներու վրայ։ Հայ ծնողքներուն եթէ ըսենք «ղրկեցէ՛ք գեղարուեստի յարմարութիւն ունեցող ձեր տղաքը Եւրոպա, նկարիչ կամ երաժիշտ ըրէ՛ք զանոնք», մեր վրայ պիտի խնդային։ Սակայն անուրանալի է որ եւրոպացի նկարիչներ, երաժիշտներ կան որ դրամ կը շահին Պոլսոյ մէջ, գէթ դասախօսութեամբ, եւ հայ նկարիչներ ալ ունինք Եւրոպա՝ որոնք շատ հանգիստ կ'ապրին, ինչպէս Զաքարեան, Տիրանեան, Հովսէփեան, Չրաքեան, եւայլն։

Բոլոր այս արուեստները եւ արհեստները մասնաւոր կ'ընենք հայ ծնողքներուն, որպէս զի քանի մը ճիւղի մէջ չսահմանափակուին, եւ տղուն յարմարութեանց համաձայն ընեն իրենց ընտրութիւնը։

Ճիւղին ընտրութենէն ետքը, ծնողքներուն կը մնայ դատել կամ ձեռնհասներու դատաստանին յանձնել թէ իրենց զաւակը պէտք եղածին չափ նախապատրաստուա՞ծ է հետեւելիք ճիւղին։ Եթէ չէ, հարկ է որ Եւրոպայի մէջ իսկ պէտք եղած նախապատրաստութեան համար ծախք չխնայուի։

Ցետոյ կը մնայ հսկել տղուն վրայ, երբ հեռանայ ընտանեկան յարկէն։ Դժուարութիւն չի կայ եթէ գացած վարժարանը գիշերօթիկ է, ինչպէս լիսէները եւ առեւտրական վարժարանները. բայց երբ ազատ ուսանողութեան դրութիւնը կիրարկուած է, ինչպէս համալսարաններուն մէջ, հարկ է որ մօտէն հսկողութիւն տեղի ունենայ։

Ասոր համար երկու միջոց կայ, նախ տղուն ղրկել այնչափ դրամ միայն որչափ անհրաժեշտ է ուսանողի մը՝ ապրելու համար։ Ընդհանրապէս լեցուն սնտակն ստացողներն են որ ամէնէն աւելի զբօսանքի կու տան իրենք զիրենք։ Անոնք որ նեղուած կ'ապրին դրեթէ միշտ կը յաջողին։ Օրինակները բազմաթիւ են եւ աւելորդ է անուն տալ։ Ցետոյ, — եւ այս կէտը կարեւորագոյն է, — հարկ է որ Բարիզի հայ ուսանողին վրայ իր ընտանիքին կողմէ հսկողութիւն ըլլայ։ Այս հսկողութեան լաւագոյն միջոցը հետեւեալն է. Բարիզի մէջ զաւակ ունեցող Հայերը միանալով պէտք է լուրջ, տարէց եւ զարգացած Հայու մը յանձնեն այդ հոգը, որուն ամսական մը յատկացնեն՝ պաշտօն յանձնելով անոր կանոնաւորապէս տեղեկագրել իրենց զաւկին ընթացքը։ Այդ հսկողութիւնը, ապահո՛վ եղէք, մեծ կարեւորութիւն կրնայ ունենալ տղոց վարմունքին վրայ, եւ երբ տեսնուի թէ ուսանողը չի հետեւիր իր դասերուն կամ սկսած է վարել ապերասան կեանք, դիւրին կ'ըլլայ չարիքը իր ծագումին մէջ իսկ խեղդել. իսկ եթէ տղան անուղղայ է, այն ատեն ետ կանչել զայն առանց վարանման։

Եթէ այս միջոցները գործածուին, հայ թերթերը հաւանօրէն աւելի յաճախ առիթ պիտի ունենան արձանագրել հայ ուսանողներու յաջողութիւնները Բարիզի Համալսարաններուն մէջ։

Այս խորհրդածութիւնները մասնաւորեցի Բարիզի հայ ուսանողութեան, սակայն քիչ կամ շատ նոյն բաները կարելի է ըսել ֆրանսական ուրիշ քաղաքներու, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ եւ Զուիցերիոյ հայ ուսանողներու մասին, որոնց վիճակին ուսումնասիրութիւնը զանոնք աւելի մօտէն ճանչցողներուն կը թողում։

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

ՕՐՈՒԱՆ ՆՈԹԵՐ

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Միսը չկարծէք։ Դերասանի մը ժառանգութեան վրայ պիտի խօսիմ, եթէ երբեք հայ դերասան մը կրնայ կտակ ու ժառանգութիւն թողուլ։

Կարդացի՞ք Փոխանորդարանի երեկուան Պաշտօնական Ծանուցումը. «Պոլսեցի եւ օսմանեան հպատակ Դաւիթ Կարապետ Դուրեան անուն անձին Տփղիսի մէջ մեռած ըլլալը պաշտօնապէս ծանուցուած է Պատրիարքարանիս…»։

Դաւիթ Կարապետ Դուրեան անուն անձը բառացի մեր Դրեանցը ըլլալու է, կատակերգակը, որ կ'երեւայ թէ իր կեանքի վերջի օրերուն փառաւորէն քիչ մը դրամ կամ գոյք թողած է, եւ ժառանգորդները կը հրաւիրուին Պատրիարքարան ներկայանալ, ճիշդ նոյն ձեւակերպութիւնները կատարելէ ետք՝ ինչ որ պիտի պահանջուէր, օրինակի համար, Մաւշհեան ժառանգորդներուն, եթէ օրին մէկը Հնդկաստանի հրաշալի միլիոնները ձեռք ձգելով կեդրոնական Ասիոյ մէջ գրկուէին։

Փոխանորդարանի այս ծանուցումները, իրենց ինքնատիպ ու լակոնեան ձեւին մէջ, որ Յովակիմ Պատրիարքի թուականէն ի վեր անփոփոխ պահուած է, կեանքի ի՜նչ յուզիչ պատմութիւններու, ամուսնական ինչ տառապանքներու, մահերու, կորուստներու յիշատակը կարթնցնեն։ Սովորաբար, անհետ եղած մարդ մըն է զոր գտնելու համար դիմում կ'ըլլայ Պատրիարքարանին, այնքան ուշ որ, փնտռողը՝ եթէ մայրն է՝ մէկ ոտքը գերեզման դրած կ'ըլլայ արդէն եւ եթէ կինը՝ մազերը ճերմկցած, ինչպէս դեռ վերջերս Բաղչեցի Թագուհի Շահինեան մը, որուն էրիկը, Ղարիպճան, կարգուելէն վեց ամիս ետքը հեռացեր է երկրէն առանց հետքը յայտնելու եւ որուն «ողջ կամ մեռեալ լինելու մասին» տեղեկութիւն կ'ուզուի հիմա… քսան տարի վերջը։

Մեռածներու վերաբերող յայտարարութեան մէջ, որոնց ժառանգորդները կը հրաւիրուին, սովորութիւն է արհեստն ալ նշանակել, — պատիւ մը որմէ զուրկ կը մնայ խեղճ Դրեանցը, վասն զի դերասան էր. եթէ դերձակ, կօշկակար, երկաթագործ ըլլար՝ ապահովապէս իր անուան պիտի կցուէր աւանդական փօքմիւլը «արհեստիւ…»։ Բայց ինչո՞ւ մեղադրենք Փոխանորդարանի դիւանադպիրը որ դրեթէ գայթակղութիւն մը կը համարի իրեն համար՝ «դերասան» բառը գրել իր փետուր գրչով, պաշտօնական ծանուցումի մը մէջ. մինչ Գումգափուի շրջանակներէն դուրս, ամէնէն աւելի զարգացած ու ընկերային նկատուող հայ շրջանակներուն մէջ, դերասանը ունի՞ այն յարգը ու վարկը զոր վերագրել կ'ուզենք իրեն։ Երբ խնդիրը թատերական քրոնիկ մը գրելու, մեռած դերասանի մը յիշատակը կենդանացնելու վրայ է, «տաղանդ» ու «արուեստագէտ» պատուանունները լիառատ կը նուիրենք անոնց՝ զորս իրական կեանքի մէջ կը բաւենք ու կ'անցնինք, անտարբեր ձեւով մը՝ եթէ ոչ արհամարհանքով։

Մեր ժողովուրդի մեծագոյն մասին ըմբռնումով դերասանը կեղծին, արհեստականին մարմնացումն է, խնդացնելու կամ յուզելու համար սահեցուած սարուած մը, որ բեմէն դուրս գոյութեան իրաւունք չունի. որ երբ ընկերութեան մը, ընտանեկան զուարճութեան մը մէջ տեսնուի՝ նորանշան երեւոյթ մը կը համարուի, որուն շուրջը կը հաւաքուին տղաք, քղանցքին փակելով, խնդալով, հարցումներ ուղղելով, գիտնալու համար թէ իրաւ նոյն մարդն է որ առջի գիշերը Լիօնցի Սուրհանդակին կամ Դարբնոցապետին մէջ կը ներկայանար տարբեր դէմքով ու տարբեր կերպարանքով։ Դերասանները՝ իրենք ալ հակած են այն տպաւորութիւնը զոր առաջ կը բերեն թատրոնի միջավայրէն դուրս, ու ասոր համար կարելի եղածին չափ սքօղուածներ կը մնան, իրենց նախասիրական անկիւնը միայն խմբուելով։

Եւ դերասաններուն ներքին կեանքը, — տանը մէջ, քուլիսներու ետին կամ սրճարաններուն անկիւնը, — ամէնէն տխուր ու արգահատելի կեանքերէն մէկն է մարդուն ու կնոջ, մաշեցնող պայքար մը որ քիչ ասպարէզի մէջ այնքան սաստկութեամբ կը մղուի որքան բեմականին մէջ։ Քիչ մը նեղութեան նեղութեամբ ու քիչ մըն ալ արհեստին բերմունքով, օր օրին ապրելու, այսօր շռայլութիւն ընելու ու վաղը անօթի մնալու մէջ տեսակ մը վայելք, յափրացում կը գտնեն կարծես։ Ադամեանը, մեր ամենուս սիրած ու հռչակած Ադամեանը, ինքն ալ զերծ չէր, ա՛ս, այս տկարութենէն. եւ լիառատ վարձատրուած թուականին, — տղայութեանս օրերուն էր, աղէկ կը յիշեմ, — երբ Պոլեան Ցակոր մէջի սեղանակից ըլլալու ասպնջան համակրանքը կը վայելէր, այդ գեղարուեստասէր ու գեղարուեստագէտ անձնաւորութեան, տեսած եմ զինք, ձմրան իրիկուն մը, Օրթագիւղի թատրոնին անկիւնի նպարավաճառին խանութը սար կ'ընթրէր… զեբին հացով. եւ ժամ մը ետքը, բեմին վրայ կ'երեւար, փայլուն պալատի մը մէջ, հրապուրիչ երիտասարդ ու խանդոտ սիրահար, որուն վրայ կ'ուղղուէին փափուկ սեռին բոլոր նայուածքները, հիացումով ու թերեւս զսպուած հառաչանքներով։ Դրեանցը իր երիտասարդական հասակին մէջ անգամ, այդ հառաչանքները ու կանացի հիացումները չհրաւիրեց երբեք իր վրայ. առջի օրէն մինչեւ վերջը, երբ վաթսունամեայ ծերունի բեմ կ'ելլէր, իր միակ առաւելութիւնը, միակ արժանիքը, միակ վայելքը՝ ծիծաղներ առաջ բերելն էր սրահին մէջ. ու իր մահէն վերջն ալ, երբ յանկարծ կը գտնենք իր յիշատակութիւնը «Դաւիթ Կարապետ Դուրեան անուն անձ» ձեւին տակ ու կ'իմանանք թէ տաղանդաւոր կատակերգակին ժառանգորդները կը հրաւիրուին Փոխանորդարանի կողմէ, երբ թէ հարուստ սեղանաւոր մը կամ կալուածատէր մը եղած ըլլար մեռնողը, վերջին ծիծաղ մըն ալ կ'ունենանք, տխուր, կարեկից, թերահաւատ ծիծաղ մը։ Մեզի համար, միակ ժառանգութիւնը զոր թողուց Դրեանց, անօթի մնացած տաղանդաւոր դերասանի յիշատակն է։

ՏԻԳՐԱՆ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ԹՐՔԱՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

(1750—1875)

Ա.

ԺԸ դարուն մէջ, Թուրքիոյ Հայերուն մտաւոր զարգացման գլխաւոր կեդրոնն է Կ. Պոլիս։ Կանոնաւոր վարժարաններ հաստատուած չէին դեռ. խաներու անկիւնները, սափրիչներու խանութները եւ եկեղեցիներու գաւիթները միայն դասեր կ'աւանդուէին։ Այս տարրական վարժոցներու ծրագիրն է Քերական, Հեգարան կամ Փոքր Սաղմոս (Սաղմոսի Ա. գլուխը), Սաղմոս, Նարեկ, դիր եւ ռախամ (թուաբանութիւն, որ չորս գործողութենէն անդին չէր անցներ) Ջամընտրքէ նաեւ տիրացուութիւն (եկեղեցական երգեցողութիւն)։ Սափրիչ խանութներու ուսանողները պարտական էին իրենց աւանդուած ուսման փոխարէն ծառայել խանութի վարպետին թէ՛ հոն իբր աշկերտ եւ թէ տանը մէջ իբր սպասաւոր. Եկեղեցւոյ գաւիթներուն մէջ ուսանողները իրենց ուսուցիչ ունէին քահանան, եւ կը կազմէին Դպրաց Դասը. միանգամայն օգնականներն էին եկեղեցւոյ լուսարարին եւ տաճարը մաքրողներ։

Քերականութիւն, ճարտասանութիւն, տրամաբանութիւն գիտցողները մատով ցոյց կը տրուէին. տարրական մանկանոցները սանդղէ դաս չէին կրնար տալ. ամիրաններու եւ մեծահարուստ աղաներուն վերապահուած էր այդ մենաշնորհը։ Կային նաեւ Տոմարագիտութեան եւ երկնային մարմիններու շարժմանց վրայ ծանօթութիւն ունեցող ուսումնականներ, որոնք շատ դժուարութեամբ կը հաճէին իրենց գիտութեան մեծ պաշարէն բան մը յայտնել ուրիշներու։

Գաւառներուն, հոն ալ կային տեղ տեղ, վանքերու մէջ, քիչ շատ ուսում եւ զարգացում ունեցող անձեր որոնց կը հետեւէին սակաւաթիւ աշակերտներ, մեծ մասը կրօնականութեան պատրաստուելու։ Գաւառներու մէջ, մինչեւ ներկայ դարու սկիզբը, ուսման միակ կեդրոնները վանքերն էին։ Ամէն վիճակ իր վանքը ունէր, եւ ամէն գիւղ տղայ մը իր վիճակին վանքը կ'երթար ուր վարդապետներէն կը սորվէր կարդալ, գրել, ռախամ, տիրացութիւն եւ իր գիւղին տիրացու կամ քահանայ կը պատրաստուէր. գիւղերն ալ, այս ծառայութեան փոխարէն, վանքերուն պտուղ կու տային։

ԺԸ դարուն մէջ, Կ. Պոլսոյ մօտակայ երկու վանքեր, Երուսաղէմի Հոգետունը (Սկիւտար) եւ Արմաշի վանքը մասնաւոր փայլ մը ունեցան։

Այդ դարուն առաջին քառորդին մէջ, Սկիւտարի Հոգետունը ուսումնարան մըն էր եւ իր ճոխ մատենադարանով՝ ժամադրավայր ժամանակին հմուտ անձնաւորութեանց։ Հոն կը գտնուէին ուսումնական եւ աստուածաբան վարդապետներ որոնց մէջ նշանաւոր էր Խարբերդցի Աբրահամեան Ղուկաս վարդապետը որ գիտէր խալերէն, լատիներէն, յունարէն, ժամանակին գիտուններուն ուսած գլխաւոր լեզուները։ Այս վարդապետը ունի թարգմանութիւններ եւ հեղինակած է կրօնական գիրքեր։

Այդ դարուն սկիզբները Արմաշի վանքին մէջ կ'երեւայ Երեմիա Չէլէպի Քէօմիւրճեան, Պոլսեցի ուսումնականը. հոն կ'աշխատէր ինք եւ անշուշտ կ'աշխատցնէր ուրիշներն ալ։ Դարուն մէջտեղը, Յովհաննէս Կոլոտ եւ Նալեան Պատրիարքներուն օրով, այդ վանքը ուսումնական միջավայրի վերածելու փորձեր կ'ըլլան. նմանօրինակ ջանքեր կ'ընեն նաեւ Ղալաթցի Պետրոս բանաստեղծ եւ Յարութիւն աստուածաբան եպիսկոպոսները։

Յակոբ Նալեան ուսումնասէր Պատրիարքը ԺԸ դարու կէսին դպրոց մը հաստատեց Կ. Պոլսոյ մէջ, գիտնական Պաղտասար Դպրին ձեռամբ, որ կոչուեցաւ Ուսումնարան Պատրիարքարանի. ասիկա հոգեւորական բարձրագոյն վարժարան մըն էր եւ շատ արդիւնաւոր եղաւ։

Այս դպրոցէն ելան, ի մէջ այլոց, Սիմէոն Կաթողիկոս, Բասենցի Յարութիւն վարդապետ, Բերդումեան Պետրոս աստուածաբան որ կը կոչուի նաեւ Սահակ Ահէղին, Ղօրանցի վարդապետ (Ներսէս Աշտարակեցի Կաթողիկոսին մօրեղբայրը), Սղամալեան եւ Բոսթոն Կեսարացի։

ԺԸ դարու վերջերն է միայն, 1790էն սկսեալ, որ Շնորհք Մկրտիչ ամիրայի ջանքով կը բացուին թաղային ազգ. դպրոցներ՝ Գումգափու, Սամաթիա, Պալատ, Օրթագիւղ, Սկիւտար, Գուրուչէշմէ։ Ասոնց մէջ նշանաւորագոյնն էր Գումգափուի դպրոցը։

Իսկ գաւառներուն մէջ ԺԸ դարուն ոչ մէկ տեղ ազգ. վարժարանի կը հանդիպինք, բաց ի Իզմիրէն ուր 1798ին Յովհան Միրզա Վանանդեցի կը հաստատէ գաւառական անդրանիկ վարժարանը Մեսրոպեան անունով։

Բոլոր այս վարժարանները, Պատրիարքարանի Ուսումնարանէն զատ, տարրական նախակրթարաններ էին նոյն այն ծրագրով որ անոնց հաստատումէն առաջ կը գործադրուէր սափրիչի խանութներու եւ եկեղեցիներու գաւիթներուն մէջ։

ՍԻՄՈՆԱԿ ՔԱՆԱՔԵՐ

ԶԲՄԵՂԱՆՔՆԻՆ

Պոլսոյ մերձակայ հայաշատ քաղքէ մը ընդունած մէկ նամակս կ'ըսէր թէ տեղին ծանօթ եւ հին վարժապետներէն մէկը յանկարծամահ եղեր է սրտի հիւանդութենէ։ Նամակագիրը բժիշկ մըն էր եւ կը ճանչնար այդ վարժապետը, ուստի անվարանելի կերպով կը հաւատամ այդ յանկարծական մահուան համար տրուած պատճառին. մանաւանդ երբ միտքս կը բերեմ թէ խեղճ վարժապետը ինքն ալ տարենր մէյ մը ատանկ խօսք մը կը փոխցնէր բերնէն։

Եւ այսօր երբ միտքս կը բերեմ այդ երիտասարդ վարժապետին կեանքը՝ չեմ կրնար չի խորհիլ թէ օղին (տի՞ւզ թէ մասքիֆա, ճիշդը չեմ գիտեր) այդ աւերիչ օղին էր հաւանական պատճառը այդ տարաժամ մահուան։

Արարքի զուգակշիռ մը կը նշմարեմ գաւառացի այս խեղճ վարժապետին եւ Պոլսոյ այն դժբաղդ ուսուցչին միջեւ որուն վրայ գրուեցաւ Արեւելքի մէջ։ Երկուքն ալ անձնասպան եղած են. վերջինը ուղղակի եւ կարճ ճամբով մը վերջ տուած է կեանքին. առաջինը՝ ծուռմուռ եւ երկար ճամբով մը հասած է նոյն վախճանին։ Հոգեբաններուն կը մնայ ըսել թէ ո՛րինն է աւելի բանաւոր (!) կերպը։

Նպատակս է մասնաւորել միայն այն պարագան, զոր Տօքթ. Պ. Փօլօլեան այնքան ազդու կերպով շեշտած է ալքոլականութեան վրայ իր գրած շարք մը ընտիր յօդուածներովը, թէ մեր այս 35 տարեկան երիտասարդ բարեկամ-վարժապետը հաւանաբար զոհ գնաց ալքոլին։ Այս դիտողութիւնները երբեք մեռած բարեկամի մը յիշատակը աղարտելու մտքով չէ որ կ'ընեմ։ Հապա, զգալով թէ օրէ օր մեր մէջ առաջացող եւ տիրապետող չարիք մը կը դառնայ արբեցողութիւնը՝ կ'ուզեմ յանուն առիթէն օգտուիլ։

Շատ խրկուններ վարժուած էի տեսնել այդ վաղամեռիկ վարժապետը՝ իր անբաժան ընկերին օղիի շիշին հետ։ Տղէտ մէկը չէր, Պոլսոյ անուն ունեցող վարժարանի մը ընթացաւարտն էր. գիտէր թէ օղին ամէն մէկ գաւաթին հետ կեանքին ապառնիցող հեղուկը կը կլլէր. գիտէ՛ր բարձր եւ պէտք եղած տեղը օղիին վնասներուն վրայ կրնար ժամերով ճառել եւ իրիկունն ալ երթալ նոյն ատեն որոշուած ժամադրավայրը՝ պարպելու շիշեր շիշերու ետեւէ։

Եւ ինչո՞ւ կը կարծէք թէ այսպէս գիտնալով կը մեղանչէր մեր խեղճ վարժապետը։ Որովհետեւ… որովհետեւ…։ Մնացածը դուք արդէն կրնաք աւարտել անտարակոյս. — որովհետեւ սովորած էր խմել՝ սիրտը բանալու, հոգերը փարատելու համար։

Ես չե՞մ միթէ խմողներուն ընդհանուր չքմեղանքը։ Ցաւալին այն է մանաւանդ որ ուսկէն աս պատճառաբանութիւնը որդեգրած են նաեւ ուսում առած, քիչ շատ բան հասկցող մարդիկ։ Զգեցէ՛ք Աստուծու սիրուն, սա ծթուած բանաձեւը. եթէ գիտէ՛ք աւելի խելացի արդարացում մը՝ առաջ եկէ՛ք. իսկ թէ չէ, ամօթ է, աւելի աղէկ է լռել, որպէս զի կամքի տկարութեան հետ դատողութեան պակասութիւնն ալ երեւան չի գայ։

Ամէն մարդ ցաւ ունի, ամէն մարդ հոգ ունի, սակայն հոգ մը թողլու համար անձը օղիով սպաննողը աւելի խելացի բան մը ըրած չըլլար այն խենդուկէն որ մուկը սպաննելու համար տունը կ'այրէ։

Ցաւալի բան մըն է արդարեւ տեսնել արբեցող վարժապետներ, որոնք նոր սերունդին տիպարները պիտի ըլլային։ Գինով մարդը այպանելի արարած մըն է, ինծի համար. իսկ գինով վարժապետը բոլորովին դատապարտելի։ Եւ եթէ բաւէ թէ մարդ երբեմն անդիմադրելի փափագ մը, անդրսեալ տենչ մը կ'ունենայ ալքոլականութեան, ան ատեն, պիտի ըսեմ թէ աղէկ կ'ըլլայ որ այդպիսին ասպարէզը փոխէ. թո՛ղ գինեպան ըլլայ, ջորեպան ըլլայ, կա՛մ ուրիշ ինչ որ յարմար սեպէ ըլլայ, բայց ոչ երբեք վարժապետ։ Գինովցածները արդէն շատ են. մեր վարժապետները թո՛ղ նորեր հասցնելու ետեւէ չըլլան իրենց չար օրինակովը։

Պարտիզակ — Ա. Գ.

ՔԼՈՆՏԱՅՔԻ

ՈՍԿԻԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Քլոնտայքը չէ մոռցուած դեռ. Ալասքայ թերակղզւոյն այդ մասը, որ իր ոսկիի երակներով այնչափ աղմուկ հանեց, միշտ կը շահագրգռէ ոսկիի ու թանկագին մետաղին մարմաջովը պապակողները։ Անշուշտ երբ մօտ ու դիւրամատչելի տեղ մը ըլլար, մարդ չպիտի մնար որ հոն չվազէր. բայց տեղը շատ հեռու է. եւրոպական մեծ թերթի մը ղրկուած թղթակցութիւն մը ամէնէն արագ միջոցներով… հազիւ երեք ամիսէն հասած է իր հասցէին։ Տեղն ալ այնչափ ախորժելի վայր մը չէ. երեւակայեցէք, շատ ու շատ հարստանալու հիւանդութենէն վարակուած 15,000 որոնիչներ, իրենց հետ ունենալով 4,000 շուներ որոնք քսանըչորս ժամուան մէջ քսան ժամ անընդհատ կը հաչեն եւ մոծակներ որոնց խայթուածներն անտանելի են. աս անախորժ ձայներուն վրայ աւելցուցէք նաեւ արեւ մը որ քսանմէկ ժամ զենիթէն չի հեռանար (յուլիս ամսոյ մէջ)։

Երբ 1896ին առաջին անգամ Քլոնտայքի համբաւը արձագանգ գտաւ, անմիջապէս հանքագործներու խումբ մը մօտակայ հանքային կեդրոններէն հոն խուժեց եւ Պոնանզա ու Եավքրն գետերուն եզերքին վրայ հողեր իրենց սեփականեցին. ամէն ոք իր հողերը կարգաւ թուարկեց, գետաբերանը իրենց սկզբնակէտ ունենալով. այդ կէտէն դէպի վեր եղած հողերը թիւ 1 վերի եւ վարի մասին հողերը թիւ 1 վարի յորջորջուեցան։ Տեղւոյն վրայ եւ հանքագործներուն մէջէն ընտրուած երկրաչափ մը՝ հողերուն բաժանումը այնչափ գէշ կատարած էր, որ վերջէն Գանատայէն եկած կառավարական երկրաչափը 223 նոր հողեր տրամադրելի գտաւ, առջի բռնաժամանումներուն մէջտեղուանքը մնացած։ Աւելորդ է ըսել որ այս տարրական սեփականատէրներն ալ շուտով գտան իրենց տէրերը։

Ձմեռը շատ ցուրտ կ'ընէ եւ ամառը շատ տաք։ Ամէն աշխատութիւն մարդիկ կը կատարեն, թէպէտ վերջերս քանի մը ձի բերուած են, բայց անշուշտ այս ձեւ

չուները սնուցանելու միայն պիտի ծառայեն։ Քրոնտայք՝ Տէվըրի քաղքին արուարձանն է եւ հաստատուն գետով բաժնուած է անկէ։ Վերջին յունիսին, գետը յորդելով կամուրջը փլցուց. տեղը փայտէ խարխուլ կամուրջ մը ձգուեցաւ՝ ուրկէ անցնելու համար մարդ գլուխ 12 գրուշ վճարելու է։

Ինչպէս բոլինք, ոսկի արտադրող հողերը մասերու բաժնուած եւ թուագրուած են. այդ թիւերով է որ ամէն գործողութիւն կը կատարուի եւ նոյն իսկ կոնտակ հրապարակին վրայ առծախներ տեղի կ'ունենան։ Մինչեւ հիմա 8,000 հողային տոմսակներ արձանագրուած եւ գնուած են, 90 առ. հարիւր դարձեալ ծախուելու համար. եւ նոր եկող գնորդը այդ հողին մէջ կա՛մ ոսկի պիտի գտնէ եւ կամ փորձառութիւն, աւելի լաւ գնով մը ծախելու եւ կծկելու փորձառութիւնը։

Հողատէրերը նախ հոր մը կամ հորեր կը բանան 5էն 8 մէթր խորութեամբ եւ երկու քառակուսի մէթր լայնութեամբ։ Այդ հորերուն բացումը ու շահագործումը տեղի կ'ունենայ ճիշդ, այստեղ՝ մեր տուներու հորերուն բացումին նման, փայտէ ճախարակով մը եւ դոյլով։ Նախ մինչեւ 3 մէթր բուսային հողի խաւն է զոր հանել պէտք է. ատոր համար կրակ կը վառեն, որովհետեւ ձմեռուան ցուրտէն հողին այդ խաւը միշտ սառած կը մնայ։ Այդ խաւէն յետոյ կու գայ աւազի եւ գայլախազի խաւը, որ ոսկիի առաջին մասնիկները կը պարունակէ։ Գայլախազի խաւէն վերջ փտած ժայռերու խաւը կը ներկայանայ, որոնց կտորուանքը միացած են ոսկի պարունակող երկաթախառն աւազով եւ կաւով։ Այդ խաւն ու աւազն է որ կը հանեն ու կը լուան, ոսկին զտելու համար, տարեկան 30—40 % ծախքով, առանց հաշուելու կառավարութեան առած 10 առ. հարիւր տուրքը. հետեւաբար Քրոնտայք գացողը իր գտած ոսկիին կէսին է միայն որ կրնայ տիրանալ։ Լուացող գործաւորները մէկ ժամուան համար սանուայն 20 գրուշ վարձ կը ստանան։ Ծախքերով խողովակներ ունեցող աւաններու մէջ կոյտերը կը փչրեն եւ ջուրի արագ հոսանք մը ցելին ու աւազը կը քշէ կը տանի, մինչեւ ոսկին խողովակներուն մէջ կը կուտակուի։ Երկու երեք օր վերջ հողին տէրը պզտիկ աւելով մը ոսկին կը հաւաքէ, առանց մէկուն ցոյց տալու իր աշխատութիւնը, որովհետեւ եթէ հունձքը անշուշտ ըլլայ՝ իր հողին գարկը կը կտրի։ Հողերուն արժէքը կը տարբերի. 10,000 փրանքէ մինչեւ 500,000 փրանքի հողեր կան։ Իսկ քառակուսի ոտք մը մեծութիւն ունեցող իւրաքանչիւր աման, լուացումէն վերջ՝ երակին համեմատ, 100 փարայէն մինչեւ 100 ղրուշի ոսկի կրնայ արտադրել։ Փորձուոր մը օրական մինչեւ 90 աման կրնայ լուալ, բայց երեք ամիս կարելի է աշխատիլ այդ երկրին մէջ, որուն միակ երկնատուր շնորհը՝ ոսկին է։ Վ. Գ.

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՆՈՐ ԳՈՅՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գուտայի Որբանոցներու մասին դայթակղական ցաւալի լուր մը կը հասնի նորէն։

Պզիի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Արիստակէս վարդապետ գրած է Պատրիարքարան, թէ տեղւոյն բողոքական Պատուելին՝ որ ասկէ առաջ քիսան որբեր համախմբելով տուն մը մէջ կը պատսպարէր եւ որուն համար անընդհատ դանգատներ կային, անցեալ շաբթու գիշերանց առեր քալեր է... որբերն ալ մէկտեղ։ Նամակը գրուած թուականին, դեռ չէին գիտեր եղեր թէ ո՛ւր կ'երթայ՝ խեղճ տղաքներն ալ իր հետը քաշկռտելով։

ԴԻՏՈՂԱԳԻՐ ՄԸ

Ջաւքերնեա անդաւ շրջանաւարտից քննիչ Ցանձնաժողովին կողմէ Ուսումնական Խորհուրդին ուղղուած հետեւեալ նամակը որուն պարունակած դիտողութիւնները ուշադրութեան առնուելու արժանի են.

«Շրջանաւարտից քննիչ Ցանձնաժողովս, ըստ հրաւէրի Պատ. Խորհրդոյդ, չորս նիստերու մէջ կատարեց ներկայացող շրջանաւարտից քննութիւնը ամենայն անաչառութեամբ եւ անհաւանի կը փութայ անոնց ամբողջական ցուցակը՝ իրենց ստացած թիւերով՝ ներփակեալ յղել Պատ. Խորհրդոյդ։

«Ցանձնաժողովս՝ իր կատարած քննութիւններն դատելով՝ ցաւ ի սիրտ տեսաւ թէ մայրաքաղաքիս ազգ. վարժարանաց ուսումնական վիճակը հեռի է տակաւին գոհացուցիչ նկատուելէ։ Թէեւ շրջանաւարտներ ինչ ինչ ճիւղերու մէջ յաջողութիւն ցոյց տուին, բայց նախնական ընդհանուր կրթութեան բովանդակ պայմաններն զուրկ էին դժբաղդաբար. ամէնն ալ այս կամ այն ճիւղերուն մէջ քիչ շատ յաջող եւ ուրիշներուն մէջ տկար էին, որով իրենց մասնակի յաջողութիւնը մասնակի տկարութեանց զոհ կ'երթայ։ Այս ձախող վիճակին պատճառներէն մէկն եւ գլխաւորը այն է որ մեր ազգ. վարժարանաց կրթական ծրագիրն իր ամբողջութեամբ դեռ գործադրուած չէ ոչ մէկ վարժարանի մէջ։ Այս ամենակարեւոր կէտը Պատ. Խորհրդոյդ լուրջ նկատառման արժանի է։

«Քննուած նիւթերուն ցանկին մէջ Պատ. Խորհուրդդ պիտի տեսնէ անշուշտ կրօնագիտութեան պակասը։ Ասոր ալ պատճառն այս է որ այդ դասուն համար ընտրուած Արժ. քննիչը կամ քննիչները ներկայ չգտնուեցան երբեք եւ հետեւապէս այդ կարեւոր մասը չկրցաւ քննուիլ։

Ի դիմաց շրջանաւարտից Քննիչ Ցանձնաժողովոյ

Ատենադպիր — ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

Ատենապետ — Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՋԵԱՆ

18 Սեպտ. 98

ԳԱՂԹԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔԷ

Խարբերդէ դանգատներ կը հասնին թէ Ամերիկա գաղթող պանդուխտները իրենց կիները թողով՝ կրկնամուսնութեան կը դիմեն օտար երկրի մէջ։ Իսկ տարին, գաւառին մէջ, լքուած կիները Առաջնորդարան դիմելով՝ իրենց ամուսինները կը պահանջեն, կամ գոնէ ուրիշի հետ ամուսնանալու արտօնութիւն, պատճառելով՝ հակառակ պարագային՝ դաւանափոխ ըլլալ ու կորսուիլ օտար պատիւ։ Տեղւոյն կրօնական ժողովը անզօր կը գտնէ ինքզինքը՝ այս արդահատելի վիճակին դարման մը խորհելու եւ տանելու։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ուսումնական Խորհուրդին չորեքթական նիստը տեղի ունեցաւ երէկ Բերայի Արհեստանոցին մէջ, ատենապետութեամբ Տօքթ. Թորգոմեան էֆէնտիի։

1. Շրջանաւարտից քննիչ Ցանձնաժողովը իր պաշտօնն աւարտած եւ տեղեկագիրը մատուցած ըլլալով, յանձնուեցաւ Պետրոս էֆ. Կարապետեանի՝ նախաքննել զայն։

2. Զբաղեցաւ Կէտիկ-Փաշայի ազգային վարժարանին խնդրով եւ որոշեց այդ դպրոցի ներքին ուղղութեան եւ բարեկարգութեան մասին իր տեսութիւնները վերապահել ի նորոյ ընտրելի Թաղական Խորհուրդին հաստատութեան։ Գալով այդ վարժարանի երկու ուսուցիչներու միջեւ տեղի ունեցած ցաւալի միջադէպին, այս մասին լսել յետոյ իր կողմէ կարգուած քննիչ էֆէնտիներու տեղեկագիրը, որոշեց որ այդ ուսուցիչներէն առաջինը՝ մինչեւ մէկ ամիս ինքնաբերաբար հրաժարական տայ վարժարանին մէջ իր վարած պաշտօնէն, եւ երկրորդը, որ արդէն դադարեալ է, մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանաց մէջ ո եւ է պաշտօն չկարենայ վարել մինչեւ մէկ ամիս։ Խորհուրդին այս տնօրինութիւնը հաղորդեցաւ այդ երկու ուսուցիչներուն։

3. Ֆէրի գիւղի Թաղ. Խորհուրդին դիւանը իրեն եղած հրաւէրին համաձայն ներկայացած ըլլալով, Խորհուրդը լսեց անոր բացատրութիւնները վարժարանին դադրեցուցած ուսուցչուհւոյն մասին եւ տեղեկանալով որ այդ տնօրինութիւնը առժամեայ կերպով տեղի ունեցած է, առիթողական հարկի մը առջեւ, խնդիրը վերջացած նկատեց եւ միանգամայն իր գոհունակութիւնը յայտնեց գիւղին ազգային նախակրթարանի բարեկարգութեան մասին Թաղական Խորհուրդին կողմէ ցոյց տրուած ջանքերուն համար։

4. Զբաղեցաւ Գալաթիոյ Ազգային Մատենադարանի խնդրով, եւ այս մասին Տ. Աբրեան Հօր հետ խորհրդակցութիւն մը ընել՝ յատուկ Մասնախումբ կարգեց որ պաշտօն պիտի ունենայ բարեկարգել Մատենադարանը։

Մասնախումբի անդամներն են՝ Ուսումնական Խորհուրդէն՝ Տօքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան եւ Սմբատ էֆ. Կարմիրեան, կրթական տեսուչ Ցովհան էֆ. Փալագաշեան, Տ. Ցովհաննէս Աւագ քհնյ. Մկրբեան եւ Լեւոն էֆ. Համեան ու Սիման էֆ. Փափազեան։

Մասնախումբը յառաջիկայ ուրբաթ խառն նիստ մը պիտի ընէ Ուսումն. Խորհուրդին հետ, Մատենադարանի մասին նախնական խորհրդակցութիւն մը կատարելու եւ տալու՝ իր պաշտօնին ձեռնարկելու համար։

5. Թօփ-Գափուի Թաղ. Խորհուրդը այս անգամ երկրորդ գրութեամբ մը ի նպաստ թաղին վարժարանին, փոխանակ թատերական ներկայացման, վիճակահանութիւն մը կազմակերպելու արտօնութիւն խնդրած ըլլալով որոշուեցաւ հարկ եղածը տնօրինել առաջ, այդ ձեռնարկի մանրամասնութեանց վրայ տեղեկութիւն ուզել յիշեալ Թաղ. Խորհրդէն։

6. Խորհուրդը՝ Վառնայի եւ Ռուսճուգի Թաղ. Խորհուրդներէն հասած տեղեկագիրներէ հասու լինելով որ Գէորգ Սիմքշեան անուն ուսուցիչը այդ քաղաքներուն մէջ, իբրեւ գաղթական բնակած պահուն, պարկեշտ եւ օրինակելի վարք մը ունեցած է, գոհութեամբ արձանագրեց այն վկայութիւնները։

7. Պրուսայի Գալանթարեան վարժարանի հիմնադիր-տնօրէն Պ. Դաւիթ Գալանթարեանց Խորհուրդին ներկայանալով տեղեկութիւններ հաղորդեց իր վարժարանին մասին եւ միանգամայն մէկ քանի ձեռնհաս ուսուցիչներ խնդրեց գոհացուցիչ ամսականներով։

Խորհուրդն յանձնեց իր դիւանին՝ գոհացում տալ եղած խնդրանքին։

8. Որոշեց Խասգիւղի Գալֆաեան Որբանոցի ուսումնական վիճակի մասին իր կարծիքն ու դիտողութիւնները հաղորդել Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

9. Սկիւտար Ս. Խաչ վարժարանին այս տարուան շրջանաւարտները թէեւ հրաւիրուած էին ներկայանալ այս նիստին, սակայն ներկայացած չըլլալով, որոշուեցաւ կրկնել Թաղ. Խորհուրդին ուղղուած հրաւէրը։

10. Ուշադրութեան առաւ Պալաթի Ցկլըճեան անուն ուսուցչին մէկ խնդրագիրն եւ ըստ այնմ որոշեց հրաւիրել Օրթագիւղի Թաղ. Խորհուրդը վճարել անոր յետնեալ ամսաթոշակները։

Ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ 16ի չափ կրթական մասնաւոր խնդիրներով։

Տրապիզոնի առաջն. տեղապահ Տ. Խորէն Ծ. Վ. Պէհրիկեան Կիւմիւշխանէի վանքը այցելելով, վանքին բարեկարգութիւնը եւ մատակարարութիւնը շատ անգոհացուցիչ վիճակի մէջ գտեր եւ գրեր է Պատրիարքարան որ վերջերս նոյն վանքին վրայ ձեռնադրուած Տ. Կարապետ Վ. Մկրտիչեանը չուզեր իր պաշտօնատեղին դրկուիլ։

—Զարօնձայի առաջն. տեղապահ Տ. Մակար վարդապետ վիճակին եկեղեցիներուն համար Ս. Միւռոն եւ վարժարաններուն համար դպրոցական պիտոյք եւ դասագիրք խնդրած է։ Ս. Պատրիարք Հայրը եղած հրահանգները տուաւ որպէս զի փութով գոհացում տրուի եղած խնդրանքին։

—Հիւսնի Մանսուրէ կը գրեն թէ աղջկանց վարժարանը փակուեր է, դրամի չգոյութեան պատճառաւ, եւ աշակերտներուն մէկ մասը փողոցները կը թափառին եւ մէկ մասն ալ Բողոքականաց վարժարանը կը յաճախեն։

Ս. Պատրիարքը գրեց տեղւոյն քահանային եւ Թաղ. Խորհուրդին որ շուտով բանան աղջկանց վարժարանը եւ հոն հաւաքեն աղջիկները, խոստանալով Պատրիարքարանէն փոքրիկ գումար մը յատկացնել այդ վարժարանին։

—Սամսոնի գիւղերուն եկեղեցիներուն վրայ՝ անցեալ կիրակի օր, Մայր եկեղեցիի մէջ, Տ. Գէորգ եպիսկոպոս Երէցեանէ ձեռնադրուած Տ. Մամբրէ, Տ. Մարկոս, Տ. Ղուկաս, եւ Տ. Ցովհաննէս քահանաները, Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւ իրենց քառասունքը Սամսոնի եկեղեցին մէջ անցընելու համար մօտ օրէն պիտի մեկնին մայրաքաղաքէս։

—Պէյլէքի գերմանական որբանոցէն երեք որբ Ամասիոյ՝ եւ 1 որբ Խարբերդի որբանոցը դրկելու համար հաստատութեան Տնօրէնութեան կողմէ տեղեկութիւն տրուած է Պատրիարքարանի. կ'ըսուի թէ այս տեղափոխութիւնը պիտի ըլլայ որբերուն վատառողջութեան պատճառաւ։

—Կը լսենք թէ Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան անդամներէն երեք երիտասարդ բանասէրներ ձեռնարկած են պատրաստել հին հայ Մատենագրութեան Համաբարբառը։

—Այսօրուան Ա. երեսին մէջ կը սկսինք հրատարակել Կ. Պոլսոյ ազգ. դպրոցներու հաստատման պատմութիւնը, որ տարակոյս չունինք թէ նոյն հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուի զոր առաջ բերաւ «Թատրոնը Թուրքիոյ մէջ» յօդուածներուն շարքը, հմուտ աշխատակցի մը կողմէ գրուած որ կը ստորագրէ Սկանակ Բանւոր։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն իր բարեհաճ կամօքն յառաջիկայ կիրակի (20 սեպտ.) այցելելով գիւղս Ս. Եկեղեցին, ներկայ պիտի գտնուի տասնօրեան ժամերգութեանց, եւ իր հովուական քարոզութեամբ մխիթարէ բարեպաշտ ժողովուրդը։

Այս ուրախալի լուրը կը ծանուցանենք ի տեղեկութիւն եկեղեցասէր հաւատացելոց, որպէս զի օգտուելով բարեպատեհ առիթէն՝ փութան վայելել Ն. Բարձր Սրբազնութեան օրհնութիւնները։

Հոգեւոր պաշտօնեայ
Ս. Ստեփանոս Եկեղեցւոյ
ԽՈՐԷՆ ՔՀՆՑ. ՏԻՐԱՑՈՒՐԵԱՆ
18 սեպտեմբեր 1898
Ի Սան-Ստեֆանօ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Երէկ՝ կէս օրէն ետքը առնուած Վիէննայի թերթերէն, 27—28 սեպտ.:

ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ չինական խնդրոյն վրայ խօսելով՝ կ'ըսէ թէ չինական կնճռոտ խնդիրը հաւանական չէ որ շուտով պարզուի եւ իր լուծումը գտնէ։ Անտարակոյս Բէքինի խռովութիւնները մեծ յաղթանակ մը կը կազմեն Ռուսիոյ համար. ընդդէմ Անգլիոյ կամ աւելի լաւ է ըսել Պ. Բալֆուրի՝ Ռուսիոյ դեսպանին դիւանագիտութեան մէկ արդիւնքը Անգլիոյ դեսպանին՝ Պ. Մաքտոնալտի վրայ։ Այսպէս է նաեւ երիտասարդ կայսեր մահուան լուրը, որ Տէյլի Մէյլի թղթակիցին պաշտօնական հրամանատարին հետ ունեցած տեսակցութեան հետեւանօք վերջնապէս հերքուեցաւ. բայց կ'երեւայ որ կայսրը վերջին դէպքերէն ու փոփոխութիւններէն շատ զգածուած եւ յուզուած է որ ծանր կերպով հիւանդացեր է։ Անցած դարձածին վրայ քիչ մը լոյս կը սփռէ նաեւ Շանկայի Թայմզի թղթակիցին տեսակցութիւնը Քանկ-Եու-Մէյի հետ, որ այս միջոցին անգլիական շոգենաւու մը մէջ կը գտնուի։ Հիմա՝ անհամբեր կը սպասուի անգլիական նաւատորմին գործողութեանց ելքին եւ Թաքուի առջեւ ընելիք նաւային ցոյցին։ Թաքու Բէչիլիի ծոցածոցին մէջ Բէյ-Հօ գետոյն բերանը կը գտնուի եւ Թիէն-Ջինի դաշնագրով բացուած նաւահանգիստներէն է, ինչպէս նաեւ անգլիական երկաթուղիի մը սկզբնակէտը։

—Բէքինէն կը հեռագրեն թէ երեքշաբթի հրատարակուած հրովարտակով մը կը հերքուին կայսեր մասին շրջած վերջին զրոյցները։

ՍՈՒՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐ.—Լոնտոնէն ամէն կուսակցութիւններու լրագիրները Ֆաշոտայի գործին վրայ խօսելով կ'ըսեն թէ Վերին Նեղոսի հովտին մէջ ֆրանսական միջամտութիւն մը բարեկամութեան յարաբերութեան հակառակ է. պէտք է որ, կ'ըսեն, բանակցութիւններ կատարուին երկու կառավարութիւններուն միջեւ եգիպտական երկրին կամ շրջանակներէն ֆրանսական զօրութիւններուն ետ քաշուիլը ձեռք բերելու համար։

—Տէյլի Թելէկրաֆ Փաշէրէն լուր կ'առնու թէ Մաքտոնալտի արշաւախումբը Լատօ հասեր է։

—Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար՝ Պ. Տէլքասէ, նախարարաց Խորհուրդին հաղորդեց անգլիական դեսպանին յիշատակագիրը որով Մարշանի արշաւախումբին Ֆաշոտա գտնուիլը կը ծանուցուի։ Սխալ է այն լուրը թէ ֆրանսական կառավարութիւնը հրամաններ դրկած ըլլայ մասնաւոր հարիւրապետ Մարշանի։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համաձայնութեան մասին անանուն դիւանագէտ մը Ֆորթնայթլի Րիվիւի մէջ յօդուած մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ երկու կառավարութեանց համաձայնութեան հետեւանքով երկուքն ալ նախապատուութեան իրաւունք կ'ունենան Ափրիկէի մէջ Բորթուգալի ունեցած ստացուածոց վրայ, անշուշտ իրենց սեփական երկիրներուն միջամտութեան եւ իրենց շահերու շրջանակին տեսակէտով։ Ներկայ համաձայնութեան անմիջական եւ առաջին արդիւնքն եղած է Տէլակօա ծովախորշին Անգլիոյ յանձնուիլը։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ երեքշաբթի օր՝ հակահրէական մեծ գումարում մը տեղի ունեցաւ, որուն մասնակցեցան նաեւ քանի մը երեսփոխաններ։ Երբ ճառերը բարձրանալ սկսան, ոստիկանութիւնը միջամտելով, ցրուեց գումարումը։

ԼԵՄՊԵՐԿԻ (Կալիչիա) մէջ կիրակի գիշեր դարձեալ հակահրէական ցոյցեր տեղի ունեցեր են։

ԳՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԷ Թայմզի կը հեռագրեն թէ Չիլիի եւ Արժանթինի կառավարութիւնները վերջնապէս համաձայնութիւն գոյացուցեր են Բունա եւ Ատակամա բլուրի կէտերուն սահմանագլխի վէճին նկատմամբ իրաւարարութիւն ընդունելու։

ՏՐԷՅՖԻՒՍԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Կիւրէի արտաքին գումարումէն ետքը, ուր հազարաւոր անձինք հաւաքուեցան եւ Պ. Տիրոտրէ բուռն կերպով քննադատեց նախարարութիւնը՝ վերադատաւ պահանջելուն համար, անկարգութիւններ տեղի ունեցան փողոցներուն մէջ։ Երբ Տէրուլէտ դուրս կ'ելլէր, իր կուսակիցները զինքը պաշարեցին ձեռքը սեղմելու համար, եւ գոչեցին. «Կեցցէ՛ Տէրուլէտ. անկցի՛ն Հրեաները. անկցի Գրիտոն»։ Ժողովուրդն ալ մասնակցեցաւ այս աղաղակներուն եւ [illegible] տեւեց քառորդ ժամու չափ. Ֆրանսացի հայրենասէրներու դաշնակցութեան նախագահը մինչեւ սրճարանի մը պատշգամը տարուեցաւ, ուր աթոռի մը վրայ ելլելով հանդարտութիւն յանձնարարեց իր բարեկամներուն։ Տէրուլէտ հազիւ կրցաւ կառք մը մտնել եւ դժուարաւ անցնիլ բազմութիւնը ճեղքելով։ Ազգային կուսակցութեան պաշտպանողները հետեւեցան Տէրուլէտի, «Անկցի Գրիտոն» գոչելով. յետոյ քանի մը հոգի հալածեցին հրեայ կարծելով. ատոնց մէկը դժուարաւ կրցաւ սրճարան մը ապաստանիլ. ցուցարարները ուզեցին սրճարանը խուժել. տէրը վախնալով, ուզեց սրճարան ապաստանողները վանել, բայց հոն գտնուող կարգ մը գործաւորներ արգիլեցին։ Ասոր վրայ հակահրէականները դուրս ելան եւ հրեայ կարծուածներն ալ ազատեցան։ Ցոյցը թէեւ [illegible] պողոտային վրայ աւարտած էր, բայց ուրիշ կէտերու վրայ նորէն [illegible], որովհետեւ ցուցարարները քանի մը խումբերու բաժնուեցան։ Չորս-հինգ հարիւր հոգիէ բաղկացած խումբ մը Պօյօ հրապարակը ուղղուեցաւ, «Մահ՝ Հրեաներուն. անկցի Գրիտոն» գոչելով։ Նորակառոյց շէնքի մը տակ հաւաքուելով՝ հրահրեցին գործաւորները որ [illegible] դէմ բողոքեն։ Գործաւորներէն մին աղաղակեց ցուցարարներուն որ հեռանան. «եթէ ոչ, ըսաւ, ամբողջ կառամատերը ձեր գլխուն վրայ կը փլցնեմ»։ Ցուցարարները սկսան հեռանալ, հետաքրքիրներու հեգնական ժխորներուն մէջէն։ Ժամերէն շարունակեցին, բայց ուշ հեծեալ ոստիկաններու հանդիպելով, ցրուեցան եղան։

—Աւաղ կիսէն սրահին մէջ քուէարկուած բանաձեւը.

«Մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունք կոչուած հակաֆրանսական եւ հակազինուորական դաշնակցութեան հանդէպ, եւ վերջին ժամանակներու միջազգային գարշելի ցոյցերուն ի պատասխան, չորս հազար Ֆրանսացիներ, Բարիզի Կիւոնէ սրահին մէջ 1898 սեպտ. 25ին հաւաքուած, յանձն կ'առնեն սիրտով եւ գործով մասնակցիլ այսօր վերահաստատուած ֆրանսացի հայրենասէրներու դաշնակցութեան, նախագահութեամբ Պոլ Տէրուլէտի։ Անկցի՛ն մատնիչները. կեցցէ՛ բանակը. կեցցէ՛ հայրենիքը։»

—Էքլէռ սա հեռագիրը կը ստանայ Լոնտոնէն.

«Մօրնինկ Լիտըր կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը Էսթերհազիի հետ, հերքելով Օպսէրվըրի հրատարակութիւնները Էսթերհազիի նկատմամբ (ինչպէս ծանուցինք)։ Էսթերհազի կը յայտարարէ թէ Օպսէրվըր սխալած է զինքը կոչելուն, թէ նոյն լրագրին Բարիզի թղթակիցը Լոնտոն հասեր է զինքը, լրագրին տնօրէնութեան հետ տեսակցելու։ Սակայն Էսթերհազի երբ իմացեր է թէ այդ տնօրէնութիւնն է տիկին Պիր, ծնեալ Սասուն, ազգական Պարոն Կիւսթավ տը Ռոչիլտի, զգուշացեր է եւ հակառակ կնոջ թախանձանքներուն բան մը չէ ըսեր։ Երկար տեսակցութեան մը միջոցին, Տիկին Պիր շատ աշխատեր է Էսթերհազին խօսեցնել տալու։ Էսթերհազի կը յայտարարէ թէ Օպսէրվըրի մէջ հրատարակուած եւ իրեն վերագրուած յայտարարութիւնները բոլորովին երեւակայական են։ Էսթերհազի հաւաստեր է թէ Ռոչիլտ ազգականուհին կ'ուզէ զինքը Թայմզի մէջ ձգել, բայց զգոյշ գտնուեր է։ Տիկին Պիրի ուզածն է եղեր աղմկեցութիւն մը գործել վերադատաւ պահանջողին վրայ։»

Ինչպէս կը յիշուի, Էսթերհազի իր փաստաբանին միջոցաւ երկու նամակ գրելով Օպսէրվըրի տնօրէնուհիին, հերքեց էր իր նկատմամբ եղած հրատարակութիւնները։

—Բարիզի լրագիրներէն մէկ քանին բռնած են թէ Տրէյֆիւսի դատին վերաբերող վաւերաթուղթերը եթէ Վճռաբեկ ատեանին յանձնուին, դատական նախարար Պ. Սառիէն պիտի չկրնայ ընդունիլ ասկէ ծագելիք ծանր պատասխանատուութիւնը, եւ պիտի պարտաւորի հրաժարելու։ Պ. Սառիէն Ֆիկարոի մէջ հերքել տուած է այդ հրատարակութիւնները, բայց միւս կողմէ հաստատուած է թէ դատական նախարարը եւ իրեն համակարծիք ուրիշ նախարարներ վերադատաւի խնդրին առթիւ առաջի ընդդիմութիւն մը ըրեր են նախարարապետ Պ. Պրիսոնի որ սակայն այս կարգի ընդդիմութիւններով իր հաստատամտութենէն ետ կենալու երբեք միտք չունի։ Նախարարաց Խորհուրդին վերջին նիստին մէջ Պ. Պրիսոն սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Վերադատաւի որոշում տալով՝ այս խնդիրը քաղաքական շրջանակէն հանած եւ արդարադատ դատական իշխանութեան յանձնած պիտի ըլլանք։ Մեր այս ընթացքին պատճառը ոչ միայն մեր կուսակցութեան, այլ ամբողջ Ֆրանսայի շահն է, որովհետեւ Ֆրանսա տակաւին Պուլանժեականութեան վտանգին մէջ կը գտնուի։ Մեր առաջին պարտքն է այս վտանգը մէջտեղէն վերցնել։ Այս կերպով, բանակին դէմ եղած յարձակումներուն կրկնուիլը արգիլած պիտի ըլլանք։ Եթէ դատական նախարար Պ. Սառիէն վարանի Տրէյֆիւսի մեղապարտութեան հիմն նկատուած թուղթերը Վճռաբեկ ատեանին յանձնելու, ես, պատասխանատուութիւնը վրաս առնելով, թուղթերը անձամբ պիտի յանձնեմ նոյն ատեանին։»

Պատերազմական նախարար զօրավար Շանուան պատասխանեց.

«Ես բնաւ դիտողութիւն չեմ ըներ նախարարապետին առաջարկութեանց։ Տրէյֆիւսի խնդիրը այլեւս դատական գոյն մը առած է. բանակը անոր մէջ գործ մը չունի։»

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ.—Լոնտոնէն կը հեռագրեն Բօլիթիշէ Քօռէսբօնտէնցի. Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը գուշակեն թէ Անգլիոյ պատասխանը, Մուրավիէվ կոմսի շրջաբերականին, պիտի ծանուցանէ թէ Անգլիա սկզբունքով կ'ընդունի ընդհանուր զինաթափութեան դեսպանաժողովին գումարումը, բայց կարգ մը վերապահումներ կ'ընէ։ Արդէն քանի մը շաբաթ առաջ Բեթերսպուրկի անգլիական դեսպանը գիտցեր է Ռուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնարանին թէ բրիտանական կառավարութիւնը ու ժողովուրդը համակրութեամբ կ'ողջունեն եւ լիովին կը գնահատեն այն ազնիւ պատճառները որոնցմէ ծագում առած է Ցարին առաջարկութիւնը։ Դեսպանը յայտարարեր է նաեւ թէ Անգլիոյ դահլիճը այս մասին բացարձակ որոշում մը տալու համար Լորտ Սոլզպըրիի եւ քանի մը նախարարներու Լոնտոն վերադարձին պիտի սպասէ։ Գաղթային նախարար Պ. Չէմպըրլէն եւ միւս նախարարները յառաջիկայ շաբթու Լոնտոն պիտի գտնուին, որով Անգլիոյ պատասխանը հոկտեմբերին մէջ պիտի կրնայ տրուիլ։

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱՅԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ, Լուիզ-Վիլհելմին-Ֆրետերիք-Քարոլին-Ամալիա-Ժիւլի, որուն մահը ծանոյց հեռագիրը, ծնած էր 1817 սեպտ. 7ին եւ Հէս-Քասէլի իշխանին աղջիկն էր։ 1842 մայիս 26ին ամուսնացած էր Տանիմարքայի Քրիսթիան Թ. թագաւորին հետ։ Երեք մանչ եւ երեք աղջիկ զաւակ կը թողու. Քրիսթիան-Ֆրետերիք-Վիլհելմ-Քարլ, գահաժառանգ Տանիմարքայի, ծնեալ Քոբենհակի մէջ 1843 յունիս 3ին, Բ. կարգի զօրավար, ամուսնացած 1869 յուլիս 28ին Շուէտի Լուիզ իշխանուհիին հետ, որ Շուէտի Կարոլոս ԺԵ.ի միակ աղջիկն է, ծնեալ 1852ին. Ալեքսանդրա-Քարոլին-Մարի-Շարլօթ-Լուիզ-Ժիւլի ծնեալ Քոբենհակի մէջ 1844 դեկտ. 1ին եւ ամուսնացած 1863 մարտ 10ին Կալլէսի իշխանին հետ. Քրիսթիան-Վիլհելմ-Ֆէրտինանտ-Ատոլֆ-Կէորկիոս, Ցունաստանի թագաւորը. Մարի-Սոֆի-Ֆրետերիք-Տակմար ծնեալ Քոբենհակի մէջ 1847 նոյեմ. 26ին, ամուսնացած 1866 սեպտ. 9ին Ռուսիոյ Աղեքսանդր Աղեքսանդրովիչ գահաժառանգ իշխանին հետ որ յետոյ եղաւ Աղեքսանդ. Գ. կայսր Ռուսիոյ. Թիրա-Ամէլի-Քարոլին-Շարլօթ-Աննա ծնած Քոբենհակի մէջ 1853 սեպտ. 29ին եւ ամուսնացած 1879ին Քըմպըրլէնտի դուքսին հետ, որդի՝ Հանովըրի վախճանեալ թագաւորին. Վալտեմար ծնած Պէրնսթորֆի մէջ 1858 դեկտ. 27ին եւ ամուսնացած 1885 հոկտ. 22ին Օրլէանի Մարի իշխանուհիին հետ, դուստր Շարթրի դուքսին։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՊԷՇԻՍՏԱՆ.—Ռուսիոյ արտաքին նախարարութիւնը առեւտրական գործակալութիւն մը կը հաստատէ Հապէշստանի մէջ, որ պաշտօն պիտի ունենայ երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութիւններու զարգացումը նպաստաւորել։

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ.—Ֆրանսայի գաղթային նախարարութիւնը Ափրիկէի արեւմտեան եզերքի կառավարութենէն սա հեռագիրը ստացաւ որ Սէն-Լուիէ քաշուած է սեպտ. 25 թուով.

Սուտանի արձակագնդներու տեղակալ Վօլֆիլ իմանալով որ Սամօրի պիտի անցնի Քավալլի գետը, Նզոյի հարաւակողմէն 60 քիլոմէթր հեռուն, սեպտ. 9ին նոյն տեղը հասաւ։ Հրացանի հարուածներով ընդունուելով, վրանին յարձակեցաւ եւ զանոնք խորունկ ճահիճներու մէջ նետեց, ուր երկու հազար Սոֆաներ անձնատուր եղան։ Միւսներն ալ հալածուեցան եւ մէկ քանի խումբեր հետզհետէ անձնատուր եղան իրենց զէնքերով եւ գոյքերով։ Նոյն օրը Սամօրիի որդին, Սարա Նթիէնէ Մորի, աշխատեցաւ Ֆրանսայի զօրքերուն վրայ յարձակիլ, բայց վեց ժամուան ճակատամարտէ մը ետքը ետ մղուեցաւ։ Մեռեալներուն մէջ կայ Սամօրիի տեղակալը, Պիլէլի։ Հինգ հազար հոգի գերի բռնուեցան, որոնց մէջ չորս կարեւոր ցեղապետներ կան։ Ձեռք անցուեցան 300 կրակ հրացան, 700 հին ձեւ հրացան, 10 սնտուկ փամփուշտ, 3 սնտուկ սուր, 10 թոնօ վառօդ եւ 50 ձի։ Այս յաղթութենէն ի վեր 20,000 հոգի հնազանդութիւն յայտնեցին. ատոնք խումբ խումբ զրկուեցան հարաւային գիւղերը։ Սոֆաները նորէն 3000 հին ձեւ հրացաններ յանձնեցին։ Ամբողջ այս կողմերուն մէջ տեղակալ Վօլֆիլի զօրագունդը, որ հարիւրապետ Կուռոյի հետ միացած է, խանդավառ ընդունելութիւն կը գտնէ ժողովուրդէն, որ Սամօրիէն սարսափահար մնացած էր։ Ամբողջ ճակատամարտին մէջ Ֆրանսացիներէն արձակազէն մը միայն վիրաւորուեցաւ։

ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ.—Նիւ Եօրքէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է ծայրայեղներուն դէմ։ Պրուքլինի մէջ գումարելիք միթինկ մը արգիլուեր է, որովհետեւ լսեր են թէ ներկաները կը ձերբակալուին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը իր բանակին համար լեռնային նոր ձեւ թնդանօթ մը պիտի գործածէ որ ամէն տեսակ վառօդով կրնայ լեցուիլ։

ՀԱՊԷՇԻՍՏԱՆԻ վեհապետը յանձնարարեց Պ. Մինվօքիի, որ Ռուսիա պիտի դառնայ, առաջնակարգ նաւաստիներու խումբ մը կազմել Հապէշ արքունիքին մէջ ծառայելու համար։ Պ. Մինվօքիի յանձնարարուեցաւ նաեւ ազգային քայլերգ մը յօրինել տալ Հապէշստանի համար։

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հեռագրեն կէսօրի թուականով.—Խորհրդարանական ակումբները երէկ գումարուեցան. անդամներէն շատերը սուգի զգեստ կը կրէին. իւրաքանչիւր նիստ ցաւակցութեան արտայայտութիւններով մը սկսաւ, Էլիզաբէթ կայսրուհիին մահուան համար։ Պատգամաւորներ զրկուեցան նախարարապետ կոմս Թունին, որպէս զի կայսեր մատուցանէ իրենց զգացումներուն հաւաստիքը։

Մինչդեռ գերման կուսակցութեան չորս օրուան գումարման մէջ մեծամասնութիւնը նպաստաւոր կ'երեւար ձայնակցելով սահմանադրական-կալուածատէրերուն, Խորհրդարանին մէջ խափանարար ընթացքի չհետեւելու եւ Հունգարիոյ հետ պետական պայմանադրութեան վրայ վիճաբանելու, միւս ակումբներու գումարումներուն մէջ, բաց ի կալուածատէրերուն, մեծամասնութիւնը դէմ կեցաւ այս հաշտարար ծրագրին, որով յաջողելու այնչափ հնարաւորութիւն չունի։ Լեհերու քլիւպը երկու անգամ գումարուելով որոշեց համերաշխ մնալ աջակողմեաններու մեծամասնութեան եւ մանաւանդ Չեխերու խումբին։

ԲԷՇԹԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կացութիւնը հետզհետէ տագնապալի հանգամանք մը կ'առնէ նախարարութեան համար։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան բոլոր խումբերը կը միանան, արգիլելու պետական պայմանադրութեան խորհրդարանական քուէարկութիւնը եւ կը պատրաստուին խափանելու Խորհրդարանին վիճաբանութիւնները։

ՄԱՏԱԿԱՍԿԱՐԷՆ առնուած վերջին լուրերու նայելով՝ քաղաքական կացութիւնը ընդհանրապէս լաւ է, նոյն իսկ արեւմուտքի ու հարաւի կողմերը, ուր պատերազմի պատահած դէպքերու հակառակ, ֆրանսական զինուորները կը շարունակեն յառաջանալ եւ ամէն օր տեղացիներու նոր խումբեր հնազանդութիւն կը յայտնեն։ Զօրավար Կալլիէնի Թամաթաւ հասած է տաժանելի ուղեւորութենէ մը ետքը, զոր ցամաքի ճամբով կատարած է կղզիին հարաւային եզերքին վրայ։ Բոլոր բնիկ ժողովուրդները եւ գաղթականները զօրավարը դիմաւորեր են։ Իրիկունը Թամաթաւ քաղաքը լուսավառուեր է։

«ՊՈՒՐԿՈՆԷՐ»Ի ՆԱԽԱՐԵԿՈՒԹԻՒՆԸ.—Հալիֆաքսի (Անգլիա) դատարանին տեղեկագիրը հրատարակուեցաւ ի մասին Պուրկոնէր ֆրանսական շոգենաւին ընկղմելուն որ տեղի ունեցաւ Քրոմարթիշայր անգլիական շոգենաւին ընդհարելովը։ Դատարանը լսել յետոյ թէ անգլիական շոգենաւին նաւապետները ու նաւաստները ամէն կերպով իրենց պարտքը կատարած են, կ'եզրակացնէ թէ դատարանին առջեւ եղած վկայութիւնները բաւական չեն կրնար համարուիլ սահմանելու Պուրկոնէրի կորստեան պարագաները։ Ասկէ զատ դատարանը ըսելիք բան մը չունի ֆրանսական շոգենաւին նաւապետներուն ու նաւաստիներուն ընթացքին նկատմամբ։

—Նիւ Եօրքէն կը հեռագրեն թէ Պուրկոնէրի ղեկերէն մէկուն կինը, տիկին Բլյման, 30,000 տոլարի վնասի հատուցում պահանջեր է Թրանսաթլանթիք ընկերութենէն։ Տիկին Բլյման կ'ըսէ թէ Պուրկոնէրի նաւապետը, Տըլօնքլ, արկածի միջոցին մտային կարողութեանց տէրը չէր. ժամանակէ մը ի վեր ջղախտականութեան ենթակայ էր որ իրեն գուշակել կու տար իր նաւուն պատահելիք արկածը։ Նաւապետը քանի մը անգամ այս մասին գրած էր իր բարեկամներուն. իր զաւակին մահն ալ, որ տարի մը առաջ տեղի ունեցած էր, բաւական ազդեցութիւն ըրած էր մտային վիճակին վրայ։ Տիկին Բլյմանի բողոքը յանձնուեր է Նիւ Եօրքի դատարանին։

ԻՍՊԱՆԻԱԿԱՆ Մարիա Թերէզա յածանաւը, որ Սանթիակոյի ճակատամարտին ընկղմած էր, հանուեցաւ, Հաւանայէն տեղա-

կոյլին, Մերիմաքի գիւցազնը, Հոկզու[illegible] թեամբ կատարուած աշխատութիւններով։ Մարիա Թերեզա կոմնթանամայի ծովածոյը տարուեցաւ, ուր նախնական նորոգութիւններ պիտի կրէ, Ամերիկա տարուելէ առաջ։

ՆԱՒԱԲԵԿՈՒԹԻՒՆ։—Սպանիական Քարթաքենա շոգենաւը անցեալ շաբթու, Սպանիական արեւմտեան Հարաւային եզերքին վրայ, մշուշի պատճառով, ընդհարեցաւ անգլիական Բոթենիա շոգենաւին որ անմիջապէս ընկղմեցաւ։ Նաւաղներէն ամենքհինգ հոգի խեղդուեցան, միայն նաւապետը և նաւաստի մը ազատուեցան։ Բոթենիա Սպանիայէն Անգլիա կ՚երթար։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌ —Սթոքգոլմի մարդարանական ընկերութեան վերջին նիստերէն մէկին մէջ, փրոֆէսոր Նաթորսթ կարծիք յայտնեց թէ երկրախույզ Անտրէ եթէ Սիբերիոյ կամ Ֆրանց Եօզէֆ երկրին հարաւային կողմը իջած է, [illegible]

[illegible]

Հարկ եղած նորոգութիւնները և կահաւորումները կատարելու համար։ Ընկերութիւնը 150 ձի պատրաստած և 140 վրան գնած է։ Դամասկոսի բնիկներ, լն 60 սպասաւոր և 12 թարգման պիտի գտնուին կայսեր տրամադրութեան ներքեւ։ Պէյրութէն Դամասկոս երկ[illegible] կառախումբ մը հինգ փակ [illegible] պիտի [illegible]։ Կայսրը ու կայսրուհին Դամասկոսէն Պէյրութ դառնալէն Հոհենցոլլըրն շոգենաւը պիտի նստին որ գիշեր մը նաւահանգիստը պիտի մնայ և առտուն Աղեքսանդրիա պիտի ուղեւորի։

—Կայսրը ու կայսրուհին Դամասկոսի մօտ վրանի տակ պիտի բնակին, բայց [illegible] ընդունելութիւններ կառավարական պալատանտան մէջ պիտի կատարուին։

—Թաճիսրունոս կ՚ըսէ թէ Գերմանիոյ կայսրը ու կայսրուհին ոչ թէ Հոկտ. 5ին այլ 9ին Կ. Պոլիս պիտի գան։

[illegible]

Բարիզի թերթերէն. 28 սեպտ.

ՍՈՒՏԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Եգիպտոս ի Ֆրանսական հ[illegible] Ֆաշոտայի [illegible] գանձոց նախարարին [illegible] Մոնթեսս [illegible] տեղեկութիւնները.

[illegible]

[illegible]

Վանատուն
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԻԵՆՆԱՅ

Բանկալթի, 17/29 Սեպտ. 98

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

Վիէննայի թերթերէն, 29 սեպտ.

ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Չաւ-Եաւնկ-Եի, որ 1895ին Անգլիոյ պահանջմանց նկատմամբ այնչափ կարեւոր դեր մը կատարած էր, դարձեալ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ բարձր պաշտօնի կոչուած է։

—Բեկերսպուրկսքիյա Վիետոմոստի [illegible]

[illegible]

[illegible]

մարը վճարելու, բայց ատժամեայ ընկալագիր մը ուզեց, որովհետեւ վճիռը իրացակայութեան տրուած էր և կրնար նորէն դատարանի ներկայանալ։ Փաստաբանը մերժեց և Պ. Միացս գրամը չվճարեց։ Այս պատճառաւ էր որ դատական պաշտօնեաները գրաւեցին Զոլայի կարասիները։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿԷՆ կը հեռագրեն թէ ռուս սպաներ Ֆրանսա պիտի ղրկուին հսկելու ռուս մարտանաւերու շինութեանը վրայ, որոնք են 13,000 թոնոնոց զրահաւոր մը, յածանաւակ մը և երեք թորփիլանաւ։

ՄԱՏՐԻՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Մարէշալ Պլանքօ հրահանգ ուզեր է Քուպայի մէջ Սպանիոյ վեհապետութիւնը գործադրելու մինչեւ որ հաշտութեան դաշնագիրը կնքուի։

—Ծ վակալ Սէրվէրա երեսփոխանութեան ընտրելի պիտի ներկայանայ, ինք գինքը, Խորհրդարանին մէջ պաշտպանելու նաւատորմին ընթացքը Քուպայի մէջ։

—Մարէշալ Պլանքօ հրաման ստացաւ անմիջապէս ցրուել կամաւորները, որոնց յետնեալ ամսաթոշակները պիտի վճարուին։

ԼՐՏԵՍ ՄԸ.— Լէյբցիկի դատարանը հինգ տարուան տաժանակիր աշխատութեան, հինգ տարի քաղաքային իրաւունքներէ զրկուելու և ոստիկանութեան հսկողութեան տակ մնալու դատապարտեց Բիշա Մինտով անուն մարդ մը որ իբրեւ լրտես և դաւաճան ամբաստանուած էր։

ՇԻՎԼԻԻ հանրապետութեան նախագահ Պ. Էրրազուրիսի, եւկու շաբթի օրը կաթ[illegible] միջոցին, կաթուած ունեցաւ։

ՃԵՌԱԳԻՐ

[illegible]

Աւստրիա-Հունգարիա

ՎԻԷՆՆԱ.— Կոմս Թունի առաջարկութեամբ Երեսփ. Ժողովը որ չեց կատարել Հունգարիոյ հետ պետական պայմանադրութեան օրինագիծին առաջին ընթերցումը։ Գերման ու ժող վրդական կուսակցութիւնները միայն բողոքեցին։

Սպանիա եւ Ամերիկա

ԲԱՐԻԶ.—Հաշտութեան յանձնաժողովը վաղը պիտի սկսի իր աշխատութիւններուն։ Բանակցութիւններ սկսելէ առաջ, սպանիական պատուիրակը պիտի յայտարարէ թէ հակառակ ամերիկեան գրաւման, Փիլիպպեաններու մէջ ապստամբութիւնը վերսկսած և տարածուած ըլլալով, սպանիական կառավարութիւնը կը բողոքէ իրաց այս վիճակին դէմ և որոշած է զօրք վաղը ղրկել Վիզայեաս կղզիները, որպէսզի սպանիացի գերիները պաշտպանէ ապստամբաց խումբերուն դէմ։

—Սպանիոյ կառավարութիւնը տեղեկութիւն առաւ թէ 200,000 ոչ-զինուորականներ որոշած են Քուպայէն ու Բորթօ-Րիքօյէն հեռանալ, որովհետեւ չեն ուզեր ընդունիլ ամերիկեան տիրապետութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Աւստրիա-Հունգարիա

ՎԻԷՆՆԱ, 30 սեպտ.—Երեսփ. Ժողովը մերժեց Պ. Շոյնէրէրի բանաձեւին առաջարկութիւնը որով կը պահանջէր որ եթէ Պետական Պայմանադրութեան կնքումը Խորհրդարանի միջոցաւ անկարելի ըլլայ, երկու կառավարութիւններ ինչ ընել որոշած են։ Ժողովը ընդունեց ուրիշ բանաձեւ մը որով կ՚առաջարկուէր պայմանադրութեան օրինագծին առաջին ընթերցումը։ Նախարարապետը երկու անգամ խօսեցաւ։ Հրաւիրեց Խորհրդարանը վերսկսելու իր գրական աշխատութիւններուն, նախ պետական պայմանադրութեան կանոնին վրայ, յետոյ կառավարութեան մատուցած ուրիշ ծրագիրներուն նկատմամբ, միապետութեան և ժողովուրդին շահուն համար։

Զուիցերիա

ՊԷՐՆ.—Դաշնակցային Խորհուրդը որոշեց հաւատարական պատուիրակ տալ Իտալիոյ, ընդհ. գ նէնկելութեան դեսպանախորհրդին մասնակցելու համար։

Իսպանիա

ԲԱՐԻԶ.—Ժուռնալ կ՚ըսէ թէ Էսթերհազի չորեքշաբթին ի վեր Բարիզ դարձած է։

Մ. Նահանգներ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ.—Արտաքին գործոց նոր նախարար Պ. Հէյ օրինական երդումը բրաւ և մասնակցեցաւ նախարարաց Խորհուրդին։

Յառաջիկայ երկուշաբթին սկսեալ Ղալաթիոյ Սակարանը առաւօտները ժամը 4ին բացուելով 11ին պիտի գոցուի։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	24	13
Ամէնէն բարձր գին	»	24	15
Ամէնէն վար գին	»	24	10
Ռումէլիի Երկթ. զոց.	Ֆր.	107	62
Ամէնէն բարձր գին	»	107	37
Ամէնէն վար գին	»	108	—

ԲԱՑՈՒՄ 19 Սեպտ.

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Գ.	Բ. Կ.	24	13
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	107	50
Օսմանիյէ		400	50
Ռէժի		283	—
Օսմ. Պանքա		13	—
Քռէտի ժէնէրալ Օթոմ.		9	25
Երկրագործական Պանքա		3	30
Սօս. Օթ. Շանմ է Վալէօռ.	Ա. Ո.	3	23
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		1	—
Թրամուէյ բաժնեթ		680	—
» ժուխանս		210	—
» պարտամ.	Ֆր.	500	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	311	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	467	—

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ ութ օրուան	Օ. Ո.	2	25
» մէկ ամսուան	»	—	—
Ռումէլ. Երկթ. ութ օրուան	»	—	—
» » մէկ ամսուան	»	—	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	27
Անգլիական ոսկի	»	109	39
Բոլ էմբէրիալ	»	90	10
Քրիմից	»	51	65
Մէճիտիէ արծաթ.	»	107	23
Մէթալիք	»	87	10
Ռուպլի Թղթադրամ	Օ. Ո.	9	59

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	27 1/2
» » » չէք	»	110	12 1/2
Բարիզ » »	Ֆր.	23	—
» » » չէք	»	22	90
Պէրլին անտոկոս չէք	Մարք	18	56
Վիէննա չէք	Ֆիոր.	19	91 3/4

Տր. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4րդ Երեսը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՏՕՔԹ. Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆԻ
Առողջին և պահէերաշարը
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ
Ընտանեկան [illegible]
Դրուածեալ եւ յանձնարարեալ
ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՐԴԷՆ
Կարեւոր գործ ամէն մարդու համար
ԳԻՆ 25 ՂՐՇ.
Կը գտնուի ամէն գրավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Պէրպէրեան տպարան (Էսկի Զաբթիէ ճատտէսի թիւ 61)
Կեդրոնատեղին ղրկուած 25 ղրշ. թղթատարութեան փոխ[illegible] հինգ ու կէս փր նոյ [illegible] փոխարէն, կը ստացուի թղթատարով մէկ օրինակ։ 8—10

137

ՍԱՎՈՆ ՄԷՏԻՔԱՄԱՆԹԷՕ
ԿՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ.
SAVONS MÉDICAMENTEUX

ՆՈՐՎԵԿԵԱՆ ԽԱՑՄՂԱՆԻ ՕՃԱՌ, անխուսափելի մորթի փշփշկներու, «որբինի» (ԲԷՄՓԷյի), եւ բոլոր մորթի ամեն տեսակ հիւանդութեանց։

ՍԱՎՈՆ ՍՈՒԼՖԻՒՐԷՕ՝ յօդային ցաւերու համար։

ՍԱՎՈՆ ԲՌՈԹՈՐԼՈՒՌ ՏՒՏՌԱԺԻՐ՝ մորթի ամեն տեսակ հիւանդութեանց դէմ։

ՍԱՎՈՆ Ա Լ'ՍՈՒՏ ՖԷՆԻՔ. որ յանձնարարուած է իբրեւ պաշտպանող տարափոխիկ հիւանդութեանց, ինչպէս են քոլերա, նեխական տենդ։ Կը դարմանէ մորթի անկանոն արտաշնչութիւնները։

ՍԱՎՈՆ Օ ՊԻ-ՔԼՕՌՈՒՌ ՏՒՏՌԱԺԻՐ՝ անգլիկով պատրաստուած բժշտանքներուն տեղ կը բռնէ՝ մորմոյն վրայ ածող միջատները չնչելու համար։

Փարիզ, 8, Վիվիէն փողոց, և բոլոր դեղարանաց մէջ։ A.

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ
ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.
ԲԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՒՄԱՐ
906,000,000 ՖՐԱՆՔ
Տնօրէնութիւն յ'Եւրոպա
Փարիզ, 16, Պուլվառ տէ գ'Իթալիէն. 1, 3, Ալէ Լը Բէլթիէ փողոցի սեփական շէնքին մէջ
1845ին հիմնուած է Ըն

Ապահովագր.ներու վճ. 1 Միլ.	123,000000
1895ի	
Ապահովագրեալներու վճարուած	87,000000
Հասոյթ	196,000000
Նոր ապահովագրութիւնք	861,000000
1896 յունուար 1	
Աւանդք եւ անշարժ կալ. յ'Եւրոպա	40,00000
Ցաւելեալ դրամագլուխ	124,00000
Արդի ապահովագրութիւնք 4 Միլ.	141,00000

Տէկվիլեան ապահովելիք
Շահաբաժիններու բարդմամբ և ապահովագներու վերադարձմամբ՝ ի դէպ մահու.
Պայմանագրութեան նոր եղանակ
սկսեալ Առաջին տարւոյն լրանալուն պէս։
ԱՌԱՆՑ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄԻ ի մասին բնակութեան և ուղեւորութեան.
Հինգ տարի ետքը ԻՐԱՒՈՒՆՔ տալով ընկերութենէն փոխառութիւններու որոց գումարը չափակցուած է ապահովագրին մէջ, աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
188 Ճ. ՌԻ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Վօյվոտա ի ..., — խան, Ղալաթիա

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱ'ԵԱՆ Ի ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Մարսիլիայի եւ Պոլսոյ միջեւ կանոնաւոր շոգենաւ
ԺԱՄԱՆՈՒՄ
Հոկտ. 3 Սեւաստոպոլ Անատոլուի եզերքէն։
ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտ. 4 Սեւաստոպոլ Մարսիլիա ուղղակի։
Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց աւղեւորութիւնն ի միասին առնելով,
Ա. կարգ 245 ֆրանք
Բ. » 175 »
Ուղղակի և արագ ուղեւորութեան Նաւուղիղ, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատար
ԹԻՄՈԹԷ ԲՐՊՈՒԼ
575 Թօփհանէ, քարափին վրայ

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի, Պօրտոյի, Միջերկրականի և Սեւ Ծովի միջեւ բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	
Րամսէս	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյալըը	3000	Օսայրիս	2250
Քեանորսս	3000	Բէբոս	2250
Ծարոս	3000	Սֆինքս	2000
Սեմէնֆի	3000	Կասբընի	1500
Մարիոթիս	2500	Կիպէն	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ռուսթըլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
568 81, Ճէյմս Սդրիթ Լիվրբուլ

ՄԱԹԻՔՕ ՏԸ ԿՐԻՄՕ ԵՒ ԸՆԿ.
ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ի ՓԱՐԻԶ
MATICO de GRIMAULT & Cie

ՄԱԹԻՔՕՈՎ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ
Մի միայն Բերուի Մաթիքօի տերեւով պատրաստուած այս ներարկումը մէկ քանի տարուան մէջ տիեզերական համբաւ ստացած է։ Կը դարմանէ քիչ ժամանակի մէջ ամենէն յամառ միզարաշունները։

ՔԱՓՍՈՒԼ ՄԱԹԻՔՕ
Անխուսափելի արդիւնք ունեցողներու միեւնոյն դարմանման համար, առանց երբէք յոգնեցնելու ստամոքսն, ինչպէս կ'ընեն բալզամներու եւ եղջերու քաֆիւղները։ Կը գործածուին նաեւ հինցած հիւանդութիւններու համար։

Փարիզ, 8, Վիվիէն փողոց, և գլխաւոր դեղարանաց մէջ։ A.

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852
Տ'Ր Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396
(Եանըք փորեզիճասան կամուրջի մօտ, Գիշոյ Չելբուրեանց դէմ)
Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենաստորին ցաւած ակռաներն ալ առանց ցաւի կը լեցնեն. ցաւոտ ակռաներ և բռնութեամբ փշրուածներ պայմանաւ։
Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր, և գիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, ...
Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ գեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն.
Ց.Գ. Ամերկ. սով.համաձայն ձմեռները կիրակի օրերն ալ, (...) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (...) հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին
Գաւառցիներ կրնան դիմել իրենց բնակարանին, Թիւ 1 ... փողոց։

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլլի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Ճղոտսդը	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Գոմօ	1497	Կոզօ	1011	Մալմօ	724	Րօզարիօ	1862
Ալէրթօ	3607	Գօնկօ	2906	Կրոտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սարֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գօրսօ	895	Հիրօ	775	Մարղէլլօ	3709	Ցիրիօ	1735
Արիօսդօ	2377	Տիտօ	4811	Հիտալկօ	1581	Միրատօ	3557	Սիլվիօ	1198
Պասսնօ	1822	Տօմինօ	937	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սըէրօ	1200
Պօրօտինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրադիօ	3600	Մօնդէպէլլօ	1735	Թասսօ	1328
Պր ավօ	1076	Տրաքօ	1713	Հումպէր	596	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Թօրիօ	3827
Պըֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտաճօ	5540	Օթիօ	4100	Թօլէտօ	1470
Գէյրօ	1671	Էլտօրատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օնէլարիօ	4036	Թօրրիտօ	487
Գալիբսօ	1337	Էշագօ	1481	Քէլսօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	2429
Գամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քօլբինօ	2307	Բալէրմօ	1637	Վասբօ	1914
Գազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօվնօ	1700	Բելօ	540	Վօլօ	1289
Չիրակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1053	Րիալթօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Սիսէրօ	1834	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանդօ	2272	Րինա...	1663	Եէտօ	1850
Գլիօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	[illegible]	1613	Զէրօ	1200
Գօլօրատօ	4235	Կիդանօ	1243	Լօրէնզօ	3191	Րօմէօ	1789		

Հինտու շոգենաւը, նաւապետ Բօքս, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած, պարպած և Օտեսա ուղեւորած է։
Իակօ շոգենաւը, նաւապետ Ուսըըն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած է։
Տուրօ շոգենաւը, նաւապետ Բէյճ, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ և ամսոյս 23ին պիտի մեկնի ուղղակի Պոլիս գալու համար։
Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՃՕ
Թիւ 17—18, Քիւչիւք Միլէթ խան, Ղալաթիա

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Իսկիւտարէն Կամուրջ		Կամուրջէն Իսկիւտար	
12 — Պէշիկ.	6 50 Պէշիկ.	— —	7 40 Պչկ.
12 30 Վոսփ.	7 55 Պէշիկ.	12 35	8 20
1 —	8 50	1 —	9 —
1 30	9 35	1 50	9 40
2 —	9 45 Ֆէրպ.	2 25	10 15 Գգկ.
2 30	10 10 Պէշիկ.	2 50 Վոսփոր	10 30 Ֆէրպ
3 —	10 35 Գզ.Գպ.	3 — Գապ.	10 40 Գգկ.
3 15 Ֆէրպ.	11 — Գգկ.	3 35	11
3 30	11 — Ֆէրպ.	4 —	11 25 Գգկ.
4	11 20	4 30 Ֆէրպօթ	11 30 Ֆէրպ
4 35	12 —	4 35	11 50
4 45 Ֆէրպ.		5 —	12 15
5 5		5 40 Պէշիկ.	
5 35		5 30 Ֆէրպօթ	
5 50		6 15 Պչկ.	
6 15		7 — Գգկ.	

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

Իսկիւտարէն Կամուրջ		Կամուրջէն Իսկիւտար	
— —	6 20 Պէպ.	— —	7 5 Պշբ.
12 —	6 50 Պշբթ.	12 20	7 40 Պշբ.
12 50	8 — Պշբթ.	1 —	8 20
1 20	8 45	1 35	9 —
2 —	9 30	2 20	9 40
2 45	9 45 Ֆէրպ.	2 35 Վոսփ	10 15
3 30	10 15	3 5 Գապ	10 30 Ֆէրպ.
3 5 Ֆէրպ.	10 35	3 30	10 45
4 15	11 — Ֆէրպ.	4 — Ֆէրպօթ	11 20
4 45	11 10	4 45	11 30 Ֆէրպ.
4 45 Ֆէրպ.	11 45	5 30	11 45
5 25	12 —	5 30 Ֆէրպօթ	12 15
5 50 Պէշիկ.		6 15 Պէպէր	

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԻՒՏԱՐԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

2 — Հարէմէն Սալաճագ բացի Կիր.է)
4 — » » բացի ուր.է
10 40 » » բացի ուր. կիր. օրերէ)
11 25 » » ուր. կիր. ժ. 10.45ին
1 30 Կամուրջէն Հարէմ Սալաճագ բացի կիր.է
3 30 » » » բացի Ուր.է
10 10 » » անտի Սալաճագ բացի ուր. կիր. օրերէ
11 10 » » » Սալաճագ (կիրակի եւ ուրբաթ օրերը ժամ 10.30ին։

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԻՍԿԵԼԷՍԻ
ԵՒ
ԳԱՂԱՔԱՑԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱՒԱՐՁ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐՈՒ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

3 15 Իսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրքէճի
4 45 Իսկիւտարէն Սիրքէճի
9 45 Իսկիւտարէն Սիրքէճի
11 — Իսկիւտարէն Սիրքէճի
4 — Սիրքէճիէն Իսկիւտար
5 30 Սիրքէճիէն Գապաթաշ Իսկիւտար
10 30 Սիրքէճիէն Իսկիւտար
11 30 Սիրքէճիէն Գպթ.Իսկիւտար

Ծան.— Օդը միգապատ եղած ատեն շոգենաւները իրենց գտնուած տեղերը պիտի մնան

ՈՍԿԵՐԻՉ ԳՈՒԻՍԹՕՖԼԸ
ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ 1889ի
ԵՐԿՈՒ
ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ
ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՆՇԱՆԸ
Եւ Գուիսթօֆլը անունը ամբողջովին գրուած, միակ երաշխաւորութիւն ներն են յաճախորդին համար։

ՍԵՂԱՆԻ ՍՊԱՍ ԱՐԾԱԹԱՋՕԾ ՃԵՐՄԱԿ ՄԵՏԱՂԷ
Առանց ուշադրութիւն ընելու գիններու մրցման, զոր կարելի չէ մեզի դէմ մղել առանց վար տեսակ ապրանքներու, մենք ամէն ատեն յաւ տեսակ ապրանքներ եւ ստանանք և սա սկզբունքին հաւատարիմ կը մնանք. որ մեր յաջողութեան գաղտնիքն եղած է Լաւագոյն ապրանք. կարելի եղածին չափ աժան
Ցածագին որդին միտքը չի փոխելու համար, պահած ենք նոյնպէս ... այն սկզբունքը զոր անհրաժեշտ և բաւական կը համարինք, մեր արհեստին քաղաքավարութեամբ։
Միակ երաշխաւորութիւնը յաճախորդին, մեր ապրանքներուն, հոս կցեալ գործարանի նշանը և Գուիսթօֆլը անունն է, ամբողջովին գրուած։
Կ. Պոլսոյ մեր միակ ներկայացուցիչներն են Մ. Մ. Պօռթօլի եղբարք, Պէն Մարշէ, 354, Բերայի չիտակ ճամբան, ուր յաճախորդները կատարելապէս ապահով են, ՄԵՐ ՆՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ, թէ ո և է վարնոց նիւթ չի ծախուիր իրենց, իբր ապրանք մեր վաճառատան։
ԳՈՒԻՍԹՕՖԼԸ և ԸՆԿ.

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20ի կայս. հրամանով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37
Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ.— ԿԵԱՆՔ.— ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ԱՐԿԱԾՔ.

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած	10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	67,000,000 »
1895 ի հասոյթք	25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս
Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ
Ղալաթիա, Թոփանէի վրայ
(Հիւնտիւր Մաղազա)
Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար
ԹԷՈՏՈՐ ՌԷԲԲԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆՔԱՇԻՐ
LONDON & LANCASHIRE FIRE
ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1862ԻՆ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,127,500 ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ
ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ՌՈՒԴՈԼՖ ՔՐԻՆՑԷԼ
Հէյտէլ խան, Թիւ 2—3, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա
Առաջնակարգ Ընկերութիւն մ'է սա, իր առատաձեռնութեամբ, ճշդապահութեամբ և պատուաւորութեամբ համբաւաւոր։
Քննիչ ԹԷՈՏՈՐ ՍԹԷՖԱՆՈՒ

ԼԻՆԻՄԱՆ ԺԷՆՕ
40 ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ
Ալ հարկ չկայ խարելու եւ փոտեցնելու.
MARQUE DE FABRIQUE
Ընդունուած է անասնաբոյժերու եւ անասնաբուժներու կողմէ։
Գործարանի մարքան
Այս դեղ անմիջապէս եւ անվրէպ կը դարմանէ ձիերուն կաղալը, ճմլուածքները, ոտքերու ղռռնալը, ցռուկի վէրքը, ծունգի ուռեցքները, սրունքներու անզատումը, ոտքի ուռեցքները ինչպէս նաեւ կը վանէ կարգ մը հիւանդութիւնները։ Գին վեց ֆրանք.
Վեցուկէս ֆր.ով ուզուած տեղը կը յանձնուի։
Կ. Պոլսոյ մէջ կը գտնուի Մէզիրի, Գասապեան, Քիւչիւքեան ու Քանզիք եւ այլ մեծ դեղավաճառներու քով։ 356 10—52

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1898 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՑՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վոսփորէն Էլքու Վազանը

11 45 Ր. Ա. Գվգ. Ենմ. Մզպ. Պէօյք. Թրպ. Ենք. Մրկ. Ր. Հս. Պէպ. Արնք. Գրչ. Օրթ. Պէշիք.
12 — Պէպ. Արն. Գրչ. Եռթ. Պշք.
12 — Գնտ. Զնկ. Պէյլ. Գգկ.
12 — Պէյգ. Բշպ. Զպգ. Գնլ. Ա. Հս. Գնտլ. Վնիք. Զէնկ. Պէյլ. Գգկ. Պշք.
12 35 Պէյք. Բշպճ. Ենք. Զպգ. Գնլճ. Պօյճ. Ր. Ա. Հս. Գնտլ. Արնվք. Զնկք. Պէյլ. Գգկ. Պշքթ.
12 45 Ենմ. Մէզ. Պէօյք. Քրճ. Թրպ. Ենք. ՍԹՆ. Պօյճ. Ր. Հիս. Պէպ. Արն. Գրչ. Օրթ. Պշք.
1 15 Ենմ. Մզպ. Պէօյ. Թրպ. Պէյք. Բշպ. Զպգ. Գնլ. Ա. Հիս. Գնտ.
1 30 Եէնմ. Մզպ. Պէօյ. Թրպ. ԵէՆք. ՍԹ. Մրկ. Պօյճ. Ր. Հիս. Պէպ. Արնվ. Գրչ. Օրթ. Պշք.
2 30 Ենմ. Մէզ. Պէօյ. Թրպ. Ենիք. ՍԹՆ. Մրկ. Պօյճ. Ր. Հիս. Պէպ. Արն. Գրչ. Պշք.
2 45 Ենմ. Մզպ Պէօյք. Թրպ. Պէյք. Բշպ. Զպըլ. Գնլճ. Ա. Հ. Գնտ. Վնք. Զնկ. Պէյլ. Գգկ. Իւս.
3 15 Ա. Ր. Գվ. Ենմ. Մզպ. Պէօյ. Թրպ. Ենք. ՍԹՆ. Մրկ. Պօյճ. Ր. Հս. Պէպ. Արնվ. Գրչ. Օրթ. Պշկ.
3 45 Ենմ. Մզպ. Պօյք. Թրպ, Պէյգ. Բշպ. Զպք. Գնլ. Ա. Հիս. Գնտ. Վնք. Զէնկ. Պէյ. Գգկ Պշ.
4 30 Ենմ. Մէզ. Պէօյք. Թրպ. Ենք. Իսթ. Միրկ. Պօյճ. Ր. Հս. Պէպ. Արվ. Գրչ. Օրթ. Պշկ.
5 45 Ենմ. Մզպ. Պէօյք. Թրպ. Պէյգ. Ենք. ՍԹՆ. Գնլ. Պօյճ. Ր. Հս. Պէպ. Արնվ. Գրչ. Օրթ. Պշք.
7 — Ենմ. Մզպ. Պէօյք. Թրպ. Պէյք. Ենք. Մրկ. Ր. Հս. Պէպ. Արնվք. Գրչ. Պէյլ. Օրթ. Պշք.
7 30 Պէյգ. Բշպ. Ենք. Գնլճ. Մրկ. Ր. Ա. Հս. Գնտ. Պէպ. Արն. Զնք. Պէյլ. Օրթք. Գգկ. Պշկ.
8 30 Ա. Ր. Գվ. Ենմ. Մէզ. Պէօյ. Թրպ. Պէյք. Բշպ Զպգ. Գնլ. Ա. Հս. Գնտլ. Վան. Զնկ. Պէյլ. Գգկ. Իսկ.
9 15 Եէնմ. Մէզ. Պէօյ. Թար. Ենք. ՍԹՆ. Միր. Ր. Հիս. Պէպ. Արնվ. Օրթ. Պշք.
10 — Ենմ. Մէզպ. Պէօյք. Թրպ. Պէյք Ենք. Պէշկ.
10 30 Ենմ. Մզպ. Պէօյ. Թրպ. Ենք. Մրկ. Ր. Հս Պէպ. Արվ. Գրչ. Օրթ. Պշկ.
10 45 Ենմ. Մզպ. Պէօյք. Թրպ. Պէյք. Բշպ. Զպգ. Գնլճ. Ա. Հս. Գնտլ. Վնք. Զնք. Պէյլ. Գգկ. Իսկ.
11 — Մզպ. Պէօյ. Թրպ. Ենք. Պօյճ. Պէպ. Արնվ. Պշք.

Կամուրջէն Վոսփոր Միջնող Վազանը

1 — Պշք. Օրթ. Արվ. Պէպ. Ր. Հիս. Մրկ. Ենք. Թրպ. Պէօյք. Մզպ. Եէնմ.
1 30 Պէշք. Գգկ. Պէյլ. Զնկ. Վնք. Գնտ. Ա. Հիս. Գնլ. Զպգ. Բշպ. Պէյգ. Ա. Ր. Հիսար
2 — Պշք. Օրթ. Գրչ. Արվք. Պէպ. Ր. Հս. Պօյճ. Ենք. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ.
2 45 Պշկ. Օրթ. Գրչ. Արնվ. Պէպ. Ր. Հիս. Մրկ. ՍԹՆ. Ենք. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ.
3 — Իսկ. Գգկ. Պէյլ. Զնկ. Վնք. Գնտլ. Ա. Հ. Գնլճ. Զպգ. Բշպ. Պէյգ. Թրպ. Պէօյք. Մզպ. Ենմ.
3 20 Պէշք. Օրթ. Արն. Ենք. Թրպ. Պէօյք. Մզպ. Եէնիմահալլէ
3 40 Գապ. Պշկ. Գգկ. Օրթ. Պէյլ. Զնկ. Արվ. Գնտ. Ա. Ր. Հս. Գնլ. Մրկ. Ենք. Բշպ. Պրգ. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ.
4 30 Պշկ. Օրթ. Գրչ. Արն. Պէպ. Ր. Հ. Մրկ. ՍԹՆ. Ենք. Թրպ. Պէօյք. Մզպ. Ենմ.
5 — Գպթ. Պշկ. Գգկ. Օրթ. Պէյլ. Զնկ. Արվ. Վնք. Գնտ. Ա. Ր. Հս. Գնլ. Զպք. Բշպ. Պէյգ.
6 — Գապ. Պշկ. Օրթ. Արվ. Պէպ. Ա. Ր. Հս. Մրկ. Ենք. Պէյգ. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ. Ր. Ա. Գվգ.
7 — Պշ. Օրթ. Պէյլ. Զնկ. Արվ. Գնտ. Ա. Ր. Հ. Պօյճ. Ենք. Պէյքգ. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ.
8 30 Պշկ. Օրթ. Գրչ. Արվ. Պէպ. Ր. Հ. Մրկ. Ենք. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ.
9 15 Պշք. Օրթ. Պէյլ. Արվ. Ր. Հս. Պօյճ. Ենք. Պէյգ. Թրպ. Պէօյ. Մզպ.
10 5 Պէշ. Գգկ. Պէյլ. Զնկ. Վնք. Գնտ. Ա. Հ. Գնլ. Զպք. Բշպ. Պրգ. Մզպ. Ր. Ա. Գվ.
10 20 Պշկ. Օրթ. Գրչ. Արվ. Պէպ. Ր. Հս. Պօյճ. Մրկ. Իսթ. Ենք. Թրպ. Քրճ. Պէօյ. Մզպ. Ենմ.
10 50 Գապ. Պշկ. Օրթ. Գրչ. Արվ. Պէպ. Գնտ. Ա. Ր. Հսք. Գնլ. Մրկ. Ենք. Բշպ. Պրգ։ Պէպէքէն Ենմ. զացող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.
11 10 Պշկթ. Պէյլ. Զնկ. Վնք. Գանտ. Ա. Հիս. Գնլ. Զպգ. Բշպ. Պէյք.
11 20 Պշկ. Պէպ. Ր. Հս. Մրկ. ՍԹէՆ. Ենք. Թրպ. Պէօյ. Մզպ. Եէնիմահալլէ
11 40 Պշքթ. Գգկճ. Օրթ. Պէյլ. Զնկ. Վնք. Գնտլ. Պէպ.
12 15 Պշք. Օրթ. Գրչ. Արնվ. Պէպ. Ենք. Թրպ. Պէյք.

COMP RUSSE
NAVIJATION A VAPEUR ET DE COMMERCE
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբթուան երթեւեկութիւնք
Դշ. 15/27 Միտիլլի, Իզմիր, Գիոէոն, Աղեքսանդրիա, ժամը 3ին յետ միջօրէի։
Եշ. 16 28 Սեվաստաբոլի օտեսա ուղղակի, ... ժամ 13ին։
Եշ. 17/29 Տարտանէլ, Այնօրօզ, Սէլանիկ, Իզմիր ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Շբ. 19/1 Իւէպօլու. Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն եւ Պաթում առտուն ժամը 11ին։ 562

ՔՈՒՆԱՐՏ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
Որոշ ամսօրեայ երթեւեկութիւն Լիվրբուլ եւ Արեւելեան Գծի

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնօ
Ումպրիա	7718	Գոթնիա	4581
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Սէրվիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուրանիա	7268	Ագլաա	2393
Քավոնիա	5587	Սարակոսա	2166
Սէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2248
Կալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սիթիա	4557	Թրինիտատ	1899
Ալէբբօ	2143	Մորօգգօ	1855
Քէտար	1876	Քամբանիա	12950
Շէրպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Գազալոնիա	4845		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ք. ՃՈԼԻ գործակատար
Thomas C. Joly
Ալիքսանտրիա խան, Թիւ 401
Ղալաթիա 571

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՌ

ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻՆ ՏՂԱՆ

Ա.

ԵՐԿՈՒ ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆԵՐԸ

Մարքիզուհիին հանդարտ և պաղ վարմունքը գրաւ երիտասարդին։

—Որոշեր էինք մեր մէջ, տիկի՛ն, պատասխանեց քիչ մը չոր կերպով, թէ Ռըպէյի խենթին համար ձեր ըներիք ձեռնարկներուն վրայ տեղեկութիւն պիտի տայիք ինծի։

—Է՛, ուրի՞շ։

—Իմացայ թէ այն դժբաղդ կինը գրեթէ բռնութեամբ վերցուեր է Սօրպիէններուն ապարանքէն։

—Ընտանիքին կողմէ, գիտեմ զայդ։

—Այդպէս կը կարծեն Ռըպէյի մէջ, տիկին մարքիզուհի, բայց նոզկալի սուտ մ'է այդ։

—Դուք քիչ մը դիւրագրգիռ էք, պարո՛ն Անսըլէն. ես իմացած եմ եղածը բարեկամիս՝ Տըֆուրմի կոմսուհիին կողմէ. կը կարծէ՞ք որ սուտ խօսի։

—Ո՛չ. խաբուած է ուրիշներուն պէս։ Բայց դուք, տիկի՛ն, անհնարին է որ այդ առասպելն իբրեւ ճշմարտութիւն ընդունիք։ Ահա ասոր համար է որ եկեր եմ ձեզի հարցնելու թէ ո՞ւր է հիմա այն խեղճ կինը, զոր մարքիզուհի կը կոչէին ապարանքին մէջ։

—Բայց ես չեմ գիտեր, պատասխանեց տիկին Տը Բրէօլ նեղացած կերպով մը. իր ընտանիքին դիմեցէք։

—Տիկին, պատասխանեց Ալպէռ ծանրութեամբ, Ռըպէյի խելագարը քոյր մը միայն ունի, որ յուսահատ վիճակի մէջ է այսօր և չգիտեր իմ հոս գալս։ Անոր համար և անոր անունով եկած եմ հասկընալ ձեզմէ։

Այս յայտարարութեան առջեւ մարքիզուհին ցնցուեցաւ, բայց իր պաղ երեւոյթը պահեց։

—Տարակոյս չունիմ որ դուք ճշմարիտը կը խօսիք, ըսաւ. Այն ատեն ես բան մը չեմ հասկընար այդ գործէն։

—Ո՞հ, տիկի՛ն, ըրաւ Ալպէռ տըխուր ձայնով մը։

—Ես բանի մը հաւատացեր էի, ըսաւ մարքիզուհին դժգոհ կերպով մը, դուք կը պնդէք թէ սուտ է, այլ եւս բան մը չեմ գիտեր։

—Տիկի՛ն մարքիզուհի, ըսաւ Նկարիչը խիստ ձայնով մը, խենթը վերցաւ, ահա ճշմարիտ իրողութիւնը։ Ինչո՞ւ վերցաւ. վասն զի մէկը շահ ունէր զայն անհետացնելու գործին մէջ։

—Ինծմէ չէք կասկածիր, կարծեմ, գոչեց մարքիզուհին խրոխտաբար։

—Աստուած չընէ որ այդ վատ գաղափարն անցունեմ մտքէս, պատասխանեց երիտասարդը, բայց մեղապարտ մը կայ անշուշտ, զոր Աստուած կը ճանչէ։

—Եթէ մեղապարտ մը կայ, պարո՛ն, պէտք է փնտռել։ Ես պահ մը համակրեցայ այդ դժբաղդ կնոջ, ճշմարիտ է. բայց ասոր համար ես պատասխանատո՞ւ եմ եղածին։ Ես բան մը չեմ գիտեր, և չեմ ուզեր գիտնալ։

—Տիկին մարքիզուհին կը մոռնայ թերեւս թէ ես ապարանքն էի երբ ինքն այնչափ սաստիկ յզածուելով՝ մարեցաւ ինկաւ իմ թեւերուս մէջ։

—Չեմ մոռցած, պարո՛ն։

—Կը յիշէք նաեւ անշուշտ թէ քանի մը խօսք ըսեցի ես....

—Օ՛, խելագարի մը խօսքը։

—Բայց այդպէս չէիք մտածեր Սօրպիէններու ծառուղին մէջ, տիկի՛ն մարքիզուհի։

—Խենթը զարհուրեցուցեր էր զիս, միտքս շփոթած էր...։ Ես ալ խենթի պէս բան մ'էի և չէի գիտեր ըսածս։

Նկարիչը խոնարհեցուց գլուխը։

—Ես ալ հաւատացի այս կնկան խօսքին, ըսաւ մտքէն։

Յետոյ, կարճ լռութենէ մ'ետեւ.

—Տիկին մարքիզուհին պէտք է յիշէ նաեւ թէ ինծի խոստում մ'ըրեր տուաւ։

—Ի՞նչ խոստում։

—Գաղտնի պահել և մէկու մը չյայտնել խենթին խօսքերը զորս լսեր էի, պատասխանեց Ալպէռ դառն ժպիտով մը։

—Ի՜նչ, ըրաւ մարքիզուհին զարմանքով, այդպիսի խոստում մ'ըրել տուի ձե՞զ։ Ահա այդ ալ կը հաստատէ թէ նոյն միջոցին ես ալ չէի գիտեր ըսածս։

—Ուրեմն, տիկի՛ն, ես ալ իրաւունք կ'ունենամ ըսելու թէ ինծի բան մը չեմ խոստացած ձեզ։

Մարքիզուհին ցնցուեցաւ, և վայրկեան մը վարանելէ ետեւ՝ պատասխանեց.

—Անշուշտ, պարո՛ն։

Ալպէռ ողջունեց զայն և դէպի դուռն ուղղուեցաւ։

Մարքիզուհին ալ ոտք ելաւ ըսելով.

—Երթա՛ք բարեաւ, պարո՛ն։

Երիտասարդն ետին դարձաւ բան մ'ըսելու համար. բայց մարքիզուհիին սառնային պաղութեան առջեւ՝ խօսքը բերանը մնաց։

Մարքիզուհին Ալպէռի ընկերացաւ մինչեւ մեծ դահլիճին մէջտեղը, յետոյ իր սրսկապանը վերադառնալով՝ թիկնաթոռի մը մէջ ինկաւ։

—Բարի և պարկեշտ երիտասարդ, մրմնջեց, արդեօք ի՞նչ պիտի մտածէ ինծ համար իր անկեղծ սրտին մէջ....։

Բայց յետոյ խրոխտաբար շտկուելով. գոչեց.

—Չէի կրնար սակայն անոր առջեւ ամբաստանե՛լ։

26

ԽԵՂՃ ՄԱՅՐ

Ալպէռ Անսըլէն՝ Տիկին Տեշարմի հաճոյ ըլլալու և գոհունակութիւն պատճառելու փափաքով՝ վերջին վրձինը կը դնէր Լէոնթին Լանտէի պատկերին։

—Վաղուան համար խօսք տուի, կ'ըսէր ինքնիրեն, պէտք է որ վաղը տանիմ։

Տիկին Տը Բրէօլի այցելութիւն տալուն հետեւեալ օրն էր։ Տակաւին այն դժնդակ տպաւորութեան ներքեւ էր, զոր մարքիզուհիին տարօրինակ վարմունքն ու խօսքերն ըրած էին իր վրայ։ Ի զուր, այդ մեծ տիկինը չքմեղացնելու համար ինքզինք խաբել կը ջանար։ Միշտ աչքին առջեւն էր, պաղ, արհամարհոտ, դառն, և սոսկալով հանդերձ սառնութեամբ լեցուն։

Անշուշտ գիտէր բան մը, բայց կանխամտածութեամբ մը, զոր երիտասարդը փորձն կը գտնէր, չէր ուզած բան մ'ըսել։

Թէպէտեւ մարքիզուհին՝ իր խոստումէն արձակելով՝ ազատ թողեր էր զայն ուզածին և գիտցածին պէս խօսելու և գործելու, այսուհանդերձ վարանման մէջ էր։ Արդարեւ գիտցածը շատ քիչ բան էր... կրնա՞ր այնչափի վրայ ամբաստանութիւն մը հիմնել։ Ծանր բան էր, լուրջ խորհրդածութեան արժանի։ Օրրաւի, արդէն շատ մտածեր էր այս ամենուն վրայ, բայց դարձեալ կը մտածէր և կը վարանէր միշտ։

—Ցհանեմ, կ'ըսէր ինքնիրեն, քանի մ'օր ալ կ'սպասեմ, թերեւս նոր բան մը կը պատահի...։

(Շարունակելի)